

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1956

МАРТ

14

СРЕДА

№ 55 (3508)

Өртөө 20 коп.

Көдөө ажил-агый артели — тараачынарның эки-тура-биле каттышкан кол-
лективтиг ажил-агый болур болгаш артельдиң продуктуларын, хөреңгиле-
рин артельдиң кежигүннери боттары баш билип чорудар база артельдин
ажыл-чорудулгазын Совет эрге-чагырганың хоойлулары-биле партияның бол-
гаш чазактың шийтирлер-биле дүүштүр күрүнениң, колхозтарның болгаш
колхозчуларның эрге-ажыктарына таарыштыр угландыра.

1956 ЧЫЛДЫҢ БУДУРУЛГЕ ПЛАНЫН ХУУСАА БЕТИНДЕ КҮҮСЕДИР ДЭЭШ ЧАРЫШТЫ КАЛБАРТЫР

Совет Эвилелиниң Коммунист партия-
зынң XX съездинин төгүлүг шийтир-
леринге совет кижилер кайгамчык улуз
сеткил ханышкын-биле учурашканнар.
Съездин шийтирлер социалист эконо-
миканың улам ынай күчүлүг көдү-
лүшүнүн болгаш коммунизмдин тур-
гузукчу совет улустун материалдыг чаа-
гай байдалын болгаш культуруг деңгелин
бедиринин улуз чаагай перспективала-
рын бициң чурттувун мурнуна дегем-
ми-биле ажитвар.

Партияның XX съездинин ажилынын
дөдүлганын болгаш СССР-ниң Дээди Со-
ветинин Президиумунң «Дыштаныкта
болгаш байларга мурнуун хуниериле
ажылчыларга болгаш албан-жаакчыларга
ажыл хуунуң үргүлүгүн кызыра»
дугайында Чарыштыг турсааткан хой
кижилер митингилер бо хуниерде
будурулгелер, колхозтарда болгаш
колхозчулар болур турар. Коммунист пар-
тияның болгаш Совет чазактың кижилер
дугайында улуз ала салгыш салышкын-
нын боттарынын могай чок күш-ажыл-
биле харышарын совет кижилер хүлээ-
нип турарлар.

Кымыдын будурулгелеринин коллектив-
терин, цехтерин, бригадалары болгаш
тус-тус ажилчылар будурулгениң ажил-
тамын курдарыларын тывар, күш-
ажылдың будурулгелеринин чыгышын чок
бедир дээш, деригелерин будурулгелер
ажылга болгаш чаа техниканы иштете-
дир дээш социалист чаа хүлээлелерин
боттарына ая турар.

Партияның XX съездинин шийтирле-
ри Тыва областың үлестүрүнүң эр, хө-
рөкчү ажилчыларын, инженерлерин
болгаш техниктеринин чаа патриот-
чу улуз көдүрүшүнүн хайныктарын.
Кымыдын будурулгелеринин коллектив-
терин алыгы беш чылдың баштайгы чы-
ла — 1956 чылдың будурулге планын хуу-
саа бетинде күүседир дээш социалист
чарыштын эгелекчилери болганнар.

Кымыдын алыг заводунун коллектив-
терин ажилчыларын 1956 чылдың будурул-
ге онаалганын хуусаа бетинде күүседир
хүлээнип, областың үлестүрүнүң эр,
хө-рөкчү ажилчыларын социалист
чарышты кайгыткан. Алыг заводунун
коллектив боттарынын бүгү күштерин
болгаш аргаларын санап көргөш чылын
будурулге планын декабрь 5-те — Совет
Конституциянын хүнүнде дөдүр күүсе-
дир болгаш планга азыр 200 муң рубль-
дин продукциянын боттары хүлээгенер.

Коллективтин митингизинге мурнакчы
ажылчы эш Хурекпанин чугаалаан
болза:

— Коммунист партия ажилчы чонлар-
ның амдыларга байдалын экиндер дугайы-
нда могай чок салгыш салып турар. Ол
дугайын бис партияның XX съездинин
шийтирлеринден тодарай көрүп турар
бис. Партияның ала салгыш салышкын-
нын бистер боттарыныкы кызымчалгай күш-
ажылчы-биле харышар учураг болс.
Ынчангаш бициң бригадалык кежи-
гүннери хүн-бүрүдө норманы 130 хуу
күүседир хүлээнип турар бис.

Областың мурнакчы будурулгелеринин
бирөөн Кымыдын аш-чөм комбинаты-
нын коллектив 1956 чылдың будурулге
планын декабрь 20-де күүседирин,
будурулгениң технологиянын саймалан-
гайдыларын болгаш продукциянын чаа
хөвирлерин будуруп үндүрер социалист
чарышка хүлээген. Колитер цехи-
ниң мастери эш Петрованин социалист
хүлээлгени ап тургаш чугаалаан болза:

— Алыгы беш чыл планынын талазын
биле Директиваларга көрдүнгөн кайтам-

чык улуз программаның чедикшинин
күүсегинин совет кижилерин чүтүлүг
күш-ажыл шийтирээр. Бистер, кол-
тирлер, бо сорулганы боттандырар
дээш бүгү күжүвүстү бээр учураг болс.
Бо чылдың будурулге онаалганын ноябрь
1-де күүседир дээш долу шийтир-
бис ажилдап турар бис. Бо чылдын бис
кижилерин дөрт чаа хөвирлерин будуруп
үндүрерин планнаан бис, а оларның ужу-
ам шийгээди адынган.

Кымыдын мурнакчы будурулгелеринин
патриотчу эгелекшинин областың буду-
рулгелеринин коллективтерин изил-биле
деткип эгеледир. Ынчанга социалист
хүлээлгени алыры, чарыштын киржикчи-
леринин мурнакчы эгелекшининин дет-
кири — тургузукчу күш-ажылдың чүт-
гези болур. Ажыл хөректин чедикшинин
моон-биле чаагай шийтирелгенин бербес.
Кол болгаш чугулаа чүве — социалист
хүлээлгениң ажил-хөрек кырында үре-
түнедиг күүсегин дээш демисал болур.
Сотгөн сөзүн ээлээр чарыштын кир-
жикчилеринин хүлээлгени болур учу-
луг. Улетир ажилдакчыларын 1956
чылдың будурулге планын хуусаа бетинде
күүседир дээш эгелек чарышын үре-
түнедиг боттандырырга партия болгаш
профсоюзлар организациалары организаци-
рольду ойнаар хүлээлгелер. Партия болгаш
профсоюзлар организациалар чарышты ор-
ганизациаларынын болгаш уурутуунун хө-
рөкчү турган улуз чедикшинин хамыктын
мурнуна уузкаар учураг.

Будурулгелерин, цехтерин болгаш
бригадаларын аразында чарыш-биле кады
тус-тус ажилчыларын социалист чары-
шын калбартыры онаа чугула. Ажыл-
чыларын, инженерлерин болгаш тех-
никтерин эгелекчилер саналарын оларны
улуз, биченден хамаан чокка деткири
күш-ажылдың будурулгелеринин бедиринге,
күш-ажылдың организациаларынын ажи-
кчилерин улуз учу-дузалыг болур.

Чарыштын киржикчилеринин күш-
ажылчыларын болгаш оларнын эгелекчи
саналарын продукциянын шынарын эки-
динде, оон бот-үнесин чийгедиринче,
будурулгениң иштин кыраадыларын
илерип тыварык болгаш алаа үндө-
лөш күш-ажылдың будурулгелеринин чы-
гышын чок бедиринче мобилизациалар
чугула. Чарыштын сүз барымдаал эгелек-
чил, оон сонда чарыштын үре-түнедиг
күүсегин дээш демисал ууттүр чорукту
соксадир хөрек.

Жокудан турарларын мурнакчыларын
денгелинде чедир көдүрерин, мурнакчы-
ларын ажилынын дуржулганын иштете-
диринге болгаш будурулгени онаалганын
күүсегинин социалист чарыш чүгө
хүн-бүрүнүг тодарай уурулганын турла
бодунун организациалар улуз ролон ойноп
шыдаар. Чарыштын бо негелдери күүсе-
дир партия болгаш профсоюзлар органи-
циаларынын дөрт хүлээлгени болур. Пар-
тияның XX съездинин социалист чары-
штын уурутуун үндөли-биле экиндер
дугайында айттышкынын будурулге-
нин администрация чедир, партия,
профсоюзлар организациаларын хүн-бүрү
дургулаа болулар хүлээлгелер.

Партияның XX съездинин алыгы
беш чыл планынын талазы-биле Директи-
валарын амдыларга чедикшинин бот-
тандырар дээш үлестүр ажилдакчыларын
ның патриотчу эгелекшинин деткири
база чарыштын шыгаракчыларын мур-
накчы дуржулганын бүгү ажилчыларын
чедикшинин боттары онаа чугула.

Улетирүң бүгү ажилдакчылар! А-
лыгы беш чылдың баштайгы чымынын
планын хуусаа бетинде күүседир дээш
социалист чарышты улам калбартыры!

СЭКП ОБКОМУНДА БОЛГАШ ОБЛКУУСКОМДА

СУТ СААЛДАЗЫНЫҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ДЭЭРЕ ТҮННӨЛДӨРҮН
ЧЕДИП АЛГАНЫ ДЭЭШ СЭКП ОБКОМУНУН, ОБЛКУУСКОМУН
БОЛГАШ ВЛКСМ ОБКОМУНУН ШИЛЧИР КЫЗЫЛ ТУКТАРЫН
ТЫПСЫР ДУГАЙЫНДА

1955 чылдың октябрь 1-ден 1956 чылдың март 1-ге чедир үениң дургуу-
да сут будурун көүсөдир талазы-биле социалист чарыштын түннелин чуга-
лаадып көргөш, СЭКП обкомунун бюрорунун болгаш область Советинин күтүсө-
мүнү доктаатканы болза:

1. Саар инек бүртүзүң сут саалдазының дээр көртүзүлгелерин чедип алганы
дээш СЭКП обкомунун, облкуускомунун болгаш ВЛКСМ обкомунун шилчир Кызыл
туктарын тыпсыры шийтирээни болза:

а) районнар талазы-биле — саар инек бүртүзүң 293,8 кг азы өрткөн чы-
дын бо үезинге деңгээрге 45,8 хуу хой сут саалдазын хандырган Бик-Хем райо-
н (СЭКП райкомунун секретары эш Савкин, райкуускомунун даргазы эш Темир-
оол, МТС директору эш Балабанов, кол зоотехник эш Сычев) хөвөр арттырган;

б) колхозтар талазы-биле — Бик-Хем районда «Тилгел» колхозтан шил-
чир Кызыл тушту алгаш, инек бүртүзүң 366,3 кг азы 1955 чылдың март 1-ге
чөдөр алганы-биле деңгээрге 40,3 хуу хой сут саалдазын алган Танды районун
«Революциянын чалбыны» көдөө ажил-агый артелине (колхоз даргазы эш
Федотов, парторганизациа секретары эш Андреев, зоотехник эш Аристов) шилчиге-
кен;

в) сут-бараан фермаларын талазы-биле — инек бүртүзүң 546,9 кг
сут саалдазын ап, өрткөн чыгга деңгээрге сут саап азырын 149,5 кг көвүткен
Танды районун «Революциянын чалбыны» колхозунун Марчевалда СФБ-ге
(улуз саанчы эш Шумова) арттырган.

2. Сут саалдазынын талазы-биле алыгы беш чыл планынын баштайгы чы-
мынын планын онаалганын хуусаа бетинде күүседир чедип алыры-биле
ниитинин малынын чегирелгенин, ажаалга хайгаларын организациаларын эки-
жилеп, колхозтарга, колхозчу малчыларга боттуг дууламчыны чедиринин та-
лазы-биле бүгү хөмчелерин алырын көдөө ажил-агыйның область эргеленине,
СЭКП райкомарына, райкуускомарга болгаш МТС-тер директорларына хүлээ-
ген.

СЭКП Төп Комитетинде болгаш ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелинде

СЭКП-ниң Төп Комитети болгаш ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлели көдөө
ажыл-агый артелиниң Уставының болгаш колхоз будурулгенин организациаларына
база артельдин ажил-хөректин эргелеп башкарынга колхозчуларын инициати-
вазын улам ынай хөгжүдөр дугайында айттыргы, а ол ышкан колхозчуларга
ай санында аман тысырынын болгаш колхозчуларга күш-ажылдың немелде тө-
дөвүнүн дугайында айттыргы чугаалажын көргөн болгаш бо айттыргылар та-
лазы-биле дараазында доктаалдарын хүлээп алган.

Көдөө ажил-агый артелиниң Уставынын болгаш колхоз
будурулгенин база артельдин ажил-хөректин эргелеп
башкарынга колхозчуларын инициативазын улам
ынай хөгжүдөр дугайында

Күш-ажылдың будурулгелерин улам ынай бедиринге, колхозтарга күрүнени
көртүзүп турары улам өшү турар организациалар болгаш техниктиг дууламчыга ба-
за чер-черин байдаларына таарыштыр коллективтиг ажил-агыйын организаци-
лазын улам ынай хөгжүдөр үндөли-биле, колхозтарын хөй-ниити ажил-агыйын
инициативазын хөгжүдөр үндөли-биле, колхозтарын хөй-ниити ажил-агыйын
бүгү хөмчө-биле хөгжүдөр болгаш бижыларын, көдөө ажил-агый будурулгенин
бүгү адырларын күштү-биле көдүрерин Совет Эвилелиниң Коммунист пар-
тиянын Төп Комитети болгаш ССР-ниң Министрлер Чөвүлели бирги чергенин
учу-дузалыг деп санап тур.

Коммунист партиянын болгаш Совет чазактың дуурулганы-биле индустри-
ализациа үндөли-биле, калбак коллективизациа чоруткан. Көдөө чаа социалист
тиг тургузугу тургускан, ол тургузуг будурулгени болгаш он-он миллион та-
раачынарның амдыларын үндөли-биле чазарткан. Ындаргай болгаш бүтүлүк
хожукай тараачын ажил-агыйнын орунуга чуртка чаа техниканы калбаа-биле
хөгжүдөр, мурнакчы өрткөн бүгү чедикшинин ажилга болгаш хой ба-
раанын продукциянын бээр арганы берип турар улуз коллективтиг көдөө ажил-
агый будурулгенин тургускан. Колхозчу тургузуг, күш-ажылдың чаа социалист
организациаларын болгаш артык бедик будурулгелерин тургускан, совет көдө-
нин бүгү ажил-ишчилеринге бай-ишчалар амдыларга калбак орутку ажитвар.
Коллективтиг ажил-агыйын организациаларына, Коммунист партия болгаш Со-
вет күрүнө болза, колхозтарда күш-ажылдың бедик будурулгелерин болгаш чаа хөй-
ниити сагыла-чуруну улам ынай бижыры чүгө эр, хө-рөкчү колхозчуларын
артельдин ажил-агыйын эргелеп башкарынга боду-
лот-тыныгыр болгаш иден-
пейлиг киржигелерин үндөли-биле чедип адынып болур дээрин барымдаал
кечкен болгаш барымдаал турар.

Колхозчу тургузугу бижыларын колхозчуларын ийги съездинге хүлээп
алган көдөө ажил-агый артелиниң чижек Уставы улуз учу-дузалыг болган, мында
ол үеге чедир коллективтиг ажил-агыйын чорударын чыгдыган дуржулганын
түнип байтыкан. Уставы хүлээп алганында бээр чөвөр ажил чык өрткөн. Ол
үениң дургууна колхозчу көдөниң амдыларында улуз өсөрүшкүннөр бол-
ган, хөй адырыг ийитинин ажил-агыйын тургузарын чык, байлактыг дуржу-
лазын чыгдыган. Колхозчу тараачынарнын политиктиг медерелди өскөн, ниити
күрүнениң эрге-ажыктарын оларнын билер чөрүү өскөн, ажилчы антынын
уурутуку ролуна ажилчы анты биле тараачынарның эвилел улам бижы-
кан. Колхозчу будурулгенин чаа материал-техниктиг сууру тургустунган.

Алыг үеге колхозтарда бүгү хөвү ажилдары барык бүртү-биле механизациа-
тыгнан, мал ажилында болгаш колхоз будурулгенин өскө-дөө адырларында
ажылдарын механизациалар берип турар. Колхозтарын хөй-ниити ажил-агыйын
көдүреринге ам шийтирлел күш болуп турар машина-трактор станциялар-биле
колхозтарын бот-боттарына харылаалар калбарган болгаш бижыккан. Чуртка
колхозтарын улагыттыр каттыштырып чоруткан. Машина-трактор станцияларын,
колхозтарын уауруп калар-биле болгаш тускай өрткөн калар-биле бижы-
лаан. Хөй адырыг улуз ажил-агыйын организациаларын айттыргыларын прак-
тика талазы-биле шийтирлел шыдаар дуржулгалыг ажилдакчылар МТС-терин
болгаш колхозтарын ам баштап турар. Көдөө ажил-агый будурулгенин хөгжү-
дөр колхозтарын болгаш колхозчуларын материалдыг суугургалын бедир
талазы-биле күрүнениң чугула хөмчелерин боттандырар турар. Көдөө ажил-агый
планын азырын чаа чурчун чоруткан, бараанын продукциянын хөмчөлинин
талазы-биле күрүнө онаалдарында үндөли-биле, продукциянын чыгышын хөм-
чөлине күш-ажылдың болгаш хөреңгилерин өн эвеш чарыгаларын үндүрүп
тургаш, көдөө ажил-агыйын ажилга чедиринин чүс сектор бүртүгө хамаа-
рыштыр өн хөй санын көдөө ажил-агый продукциянын ажал төлөө, чер-черин
байдаларына таарыштыр ниитинин бүгү ажил-агыйын хөгжүдөр боттары
планын арганы колхозтарга тынсыкан.

Колхозчу тургузуг бодунун хөгжүлгенин чаа чазыныче көдүрүлгөн болгаш
көдөө ажил-агый будурулгенин улам ынай көдүр талазы-биле чаа соругаларын
колхозтар шийтирлээр аларын бо байдалдарда көдөө ажил-агый артелиниң чижек
Уставы ам колхозтарын хөй анылыг амдыларын болгаш ажил-чорудулганын
бүгү талазылар хаара тутпай турар, азын хөй таварыгаларда ниитинин
ажыл-агыйын чорударын колхоз ажилынын тодарай байдаларына улам-на
дүгүр корум-чурун доктаалдарына оларнын инициативазын кызыгаарлап тур-
рар.

Колхозтардан болгаш колхозчулардан СЭКП ТК-га болгаш ССР-ниң Министр-
лер Чөвүлелине кээп турар хөй санын чаагаларда көдөө ажил-агый артелиниң
чижек Уставынын чамдык чүдүлгенин өскөртү дугайында санаалар кирип турар
болгаш мыланыг колдан чанынын участоктарын үзөр чурчунуң чаа хөмчө-
дөвүн дугайында, колхозчу өрөгенин бодунун өнүгүдө турар малынын санын,
колхозтарын оларнын ажилдарын дугайында, күш-хуниерин минимун
тодаралар, колхозтардан колхозчуларын үндүр, оругаларын хуваар, колхозтар
баштаар чедиринин аргаларын калбартып болгаш өскө-дөө айттыргыларын чур-
чунун дугайында айттыргылар көдүрүп турар. Күш-ажыл кылып шыдаар колхоз
кежигүннерин ниитинин ажил-агыйына күш-ажылчы киржигелерин хире-
чегеринден хамаарыла чокка колхозчу өрөгелерге колдан чанынын участоктарын
үзөрүн көдөө ажил-агый артелиниң чижек Уставында көргөн колхозтарын ор-
ганиза ажил-агыйын бижыларын соругаларында чөрүлөк болуп турар деп
колхозчулар чөнтү-биле айттып турарлар. Күш-хуниерин эвеш ажилдап ап турар
чалгаа колхозчулар, а чамдыкта колхоз-биле калдыг-дөө күш-ажылчы харылаан
хөрек кырында үскөн кижилер колдан чанынын улуз участоктардыг болуп, кол-
хозтун оларын ажилдап, колхозчуларга доктааткан өскө-дөө чингелдерин ап,
ол-ла үеге колхоз кежигүнүнүн чөре кыла чогур хүлээлгелерин күтсетпей
турары хөвөр эвес. Оон түннелинде коллективтиг ажил-агыйын түннелдери дээш,
күрүне мурнуна хүлээлгелерин колхозтун күтседин дээш бүгү харысалга ак-
сеткилдиг ажилдап турар колхозчуларга онаажып турар, а артельдин хөй-ниити
ажыл-агыйына күш-ажыл-биле киришпей турар чалгаа колхозчулар колхозчу-
нун бүгү чингелдерин ажилдап турар болгаш ниитинин ажил-агыйына кога-
ралдыг, тодаргайлаарга артельдин бүгү кежигүннерин ниити эрге-ажыктарына
когаралдыг кыдыр бодунун хуула ажил-агыйын үрүндүрүп турар.

Колхозчуларын хуула хөреңгилерин өн долузу-биле хандырып чүткө
колхозтарын хөй-ниити будурулгенин бүгү хөмчө-биле хөгжүдүп тургаш боттангап
туруп болур дээрин колхоз тургузушкунунун бүгү дуржулганын бүтүрелдиг чуга-
лап турар. Колхозчу өрөгенин колдан чанында бодунун ажил-агыйын дуулаар
ишчилер болур учураг, ол дээр, колхозтун хөй-ниити хөреңгилерин-дөө, кол-
хозчуларын боттарынын хөреңгилерин-дөө харуга бүртү-биле хандырынга
колхозтун хөй-ниити ажил-агыйын чөткө хөгжөөн турган дээренин өрөгөк
чугула. Ниитинин ажил-агыйын соксаа чок хөгжөөн, улам хөй аны-бүрү көдөө
ажыл-агый продукциянын бүдүргөн болгаш алаа үндөли-биле күрүнени, колхоз-
тарын болгаш колхозчуларын ол продукцияга хөреңгилерин улам долузу-биле
хандырган турар кыдыр колхоз бүртүгө ажил-хөректин тургускан турар учу-
луг. Ниитинин ажил-агыйында колхозчуларын күш-хуниеринге ап турар нату-
ралдыг болгаш акша оругаларын Уставта көрдүнгөн хөмчөдөр бугулар колхозчу
бодунун дуулаар ажил-агыйын бодурунга суугургал чок болур хире өскөн турар
кыдыр көдөө ажил-агый продукцияларын бодурунун ийдиң деңгелинде четкен
колхозтар бисте ам эвеш эвес. Моон учурунда колхозчуларын оругаларына
ниитинин ажил-агыйын ролу бүгү колхозтарга доктаамал улагыткан база
колхозчуларын бүгү хөреңгилерин колдууна ниитинин ажил-агыйын күсөл-биле
хандыргыткан, колхоз будурулгенин киржкеннен алган оругалар колхозчу-
ларын ниити оругаларын кол кезип болган тургуу, а колдан чанынын участогу

болгаш оортан алган оругалар хөрек кырында дуулаар учу-дузаны ойноон бол-
гаш кол нурууна чаа ногааларга, химистерге, каттарга колхозчулук бодунун
хөреңгилерин хандырган тургуу дээш база колхозчуларын амдыларын ший-
мелдес кыдыр колдан чанынын участоктарын салтар, кат ууштери өшүп үг-
ген тургуу дээш орадакчы өрөгөк чугула.

Колхозчу өрөгелерин колдан чанынын участоктарын хөмчөдөр ботта-
ры тодаралар, а ол ышкан колхозтун иштин амдыларын өскө-дөө айтты-
ларын колхозтарын хөй-ниити ажил-агыйын өн дүргөн көдүреринин болгаш
колхозчуларын материалдыг чаагай байдалын экиндеринин эрге-ажыктарына
ийтирлээр өрөгелерин колхозтарга тысырын хөй-хөй колхозчулар боттарынын
чаагаларында чугаалап турарлар. Чер-черин партия, совет болгаш көдөө ажил-
агый органнын талазында будурулгенин тодарай байдаларына болгаш
ажыл-агыйын хөгжүдөли-биле деңгелин дүүшпей турар ниити организациалар
хөвирлерин болгаш ажил-агый нормативтерин колхозтарга албаап, колхозчу де-
мократияны үрөп турарын фактылар азын хөй райондарда барык СЭКП Төп
Комитети болгаш ССР-ниң Министрлер Чөвүлели демделген. Чамдык бригадалар
нын болгаш эвеноларын организациалар, колхозчуларын күш-ажылын нормалары
болгаш төлөри, колхозтарын бригадирлеринин болгаш өскө-дөө албан-дуулаады
кижилерин хүлээлгелерин тодаралары ышкан, шийтирлээрде ажил-агый бүрү-
лүнү байдаларын онаа хымчалыг өрөгүн көөр учураг, колхозтарын ийгики
амдыларын ийдиң айттыргыларын бешин үстүндө доктаадып берип турган.

Ажил-агый бүртүгүн байдаларын өрөгөрине үндөли-биле, колхозчуларын
күш-ажылын шын организациаларга мергелдиг дууламчынын орунуга кол-
хозтарын ажилынын байдалары дыка азын-бүрү турсажок, ажилдарын шы-
гыг тодаратын нормаларын болгаш расцендаларын, өрөгөл апараларын тур-
гузуу бир-ай нормативтерин болгаш схемаларын база өскө-дөө чүдүлгени кол-
хозтарга албаап берип турган.

Көдөө ажил-агый артели — тараачынарның эки-тура-биле каттышкан кол-
лективтиг ажил-агый болур болгаш артельдин продуктуларын болгаш хөрең-
гилерин артельдин кежигүннери боттары баш билип чорудар база артельдин ажил-
чорудулганын Совет эрге-чагырганың хоойлулары-биле, партиянын болгаш чазак-
тың шийтирлер-биле дүүштүр күрүнени, колхозтарын болгаш колхозчуларын
ниити эрге-ажыктарына таарыштыр угландыра деп чүвени хөй-хөй ажилдакчылар
уттуп турарлар. Ындыг ажилдакчылар бо дугайын уттуп алгаш ажил-агыйын пая-
чаар шын организациаларын болгаш чорударын колхозтарга өй-шаанда чугаалап,
сүмөлөрүн орунуга, колхозтарда ажил-хөректин байдалын ханыш-биле
өрөгөй, тус-тус ажил-агый бүртүгүн онагай байдалында хандыкпай, колхоз-
тарга хөрек кырында эвеш дууламчынын көртүзүп турарлар.

СЭКП Төп Комитетинин болгаш ССР-ниң Министрлер Чөвүлелин доктаа-
каны болза:

Көдөө ажил-агый артелиниң чижек Уставын хүлээп алган үезинден бээр кол-
хозчу көдөө улуз өскөргөдөр болган — чаа материал-техниктиг сууру тургусту-
ган, коллективтиг ажил-агыйын организациаларын болгаш чорударын байла-
ныг дуржулганын чыгдыган, колхозчу тараачынарның политиктиг медерелди өскөн,
хоорайлардан үжөн муңчуларын чорударын күсөл-биле-дөө, колхозчу
тараачынарнын ортуунада өшүп үгөн каларларын күсөл-биле-дөө хөй адырыг
улуз ажил-агыйын үндүрүп, коллективтиг ажил-агыйын чорударын айттыргылар
нын практика талазы-биле шын шийтирлел шыдаар дуржулгалыг калар-биле
колхозтарын бижылаан, бо байдаларга колхозтар боттары күрүнениң ниити улусчу
эрге-ажыктарына, колхозтарын ниити эрге-ажыктарына болгаш
колхозчуларын боттарынын эрге-ажыктарына үндөли-биле, колхозчу амды-
ралдыг айттыргыларын, ажа чедир турганына бокарга, улам тускайлап ший-
тирлел шыдаар деп чүвени өрөгүн көргөш,

СЭКП Төп Комитетинде болгаш ССР Эвилелин Министрлер Чөвүлелинде

(Төнчүзү).

кежигүнеринин чөпсөргөжүлгөсү чокка райкүсөмнар күш чок болура бээрин СЭКП ТК болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели шын эвес деп санап тур. Ол чорук бүгү коллективтин санал-оалын болгаш эрге-ажыктарын херекке албайн турар чалгаа колхозчуларга чыдак берип, нинти хураалдарын ролон куудулаштыр турар болгаш колхозчуларын шийтирлер хулаап алыры дээр харысалганын куудулаштыр турар. Ичтангаш колхозтан үндүрткен, кыдан чанынын үчүстөктөрүнүн кемчелин эвезелген дугайында болгаш эске-даа айтырылар талазы-биле рай-күсөмнарга колхозчуларын кирип турар хомудаларын колхозчуларын нинти хураалына катап көөрт, оортан үндүргөн доктааны оң соонда шуут күштүк болу-ру чугула.

Оон-биле чергелештир элэон хей колхозтарын, ылангыя хоорайлар чанынха колхозтарын чамык чалгаа колхозчулар, колхозчу суурларын девискээрине чурттап турар чамык кижилери нинтинин бүдүрүткү күш-ажылын кылбайн турар, тодаргайлаарга колхозтарга, күрүенин бүдүрүткүлеринге болгаш албан чер-леринге азы кооператив болгаш хей-нинти организацияларга доктаамаал ажилда-вайн, иччалза-даа ак-сеткилдиг ажилдап турар колхозчулар-биле дең байлаалар-да туруп турарлар, ол категориянын кижилеринге кыдан чанынын үчүстөктөрүн, оларарын болгаш ситен кезер черлерин ажилдап турарга бээр, бербезин колхоз-тар боттары шийтирлээн турары шын болур ийик.

Элэон каш чурттакчылыг черлерин болганчын элэон хей уугу-уугу кол-хозтарга колхозчуларын нинти хураалдарын үргүчү чымдырарын бергедешкин-ниг болуп турарын барымдаааш, колхоз амыдыралынын кайы-бир айтырыларын кааа бээр болгаш шийтирлээр укуртуун; азы нинти хураалдарга бе, азы колхоз-чуларын соңгууру төлөөктелерин, бүдүрткөн кижилерин хураалдарына бе, азы бригадалар хураалдарына бе дээринин чурумун колхозтар боттары байдаал-дарында хамарыштыр тодаргайлап алыры ажыктыг.

Колхоз бүдүрүлгөсүнүн организастаарына болгаш артелдин ажил-херектерин өргөдөп баштаарына колхозчуларын инициативанын улам ылай хөгжүдөр чорук колхозтарга ажил-херектерин байдал дээр партиа, совет болгаш кедээ ажил-агыи органдарынын харысалганын бичелетпейн, харын бедийип турар болгаш кедээде политиктиг болгаш организастык ажилдын деңгээлин көдүрерин, колхозчу-ларын чогаалыкы идеянын көдүрерин, социалисттик кедээ ажил-агыинин бүгү күштерин болгаш чөпсөк-херекселдерин шимчээшкнне кирирени база колхоз бүр-үгүн ажил-херектерин байдал дээр бистин калдарыныстың харысалганын бедилерин негеп турар дээринче райкомнар, обкомнар, крайкомнардын болгаш эвилелешкен республикаларын компартияларын ТК-ларын, рай-күсөмнардын, облүсөмнардын, крайкүсөмнардын, автономнуг болгаш эвил-елешкен республикаларын Министрлер Чөвүлелин кичээлгенин СЭКП ТК бол-гаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели угаандырган.

Колхозчуларга ай санында авансы бээринин болгаш колхозтарга күш-ажылдын немелде төлөвиринин дугайы

Сөөлгү чылдарын дүргүзүндө колхозчуларын акша оругаларын эскенин болгаш колхозчуларга күш-хүннеринин талазы-биле акша берилдигинин көвүдээгин СЭКП Төп Комитетинде болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели демдегелген. Иччалза-жон күш-хүннерин бээр хуваар оругаларын кол кезин колхозчуларга ажил-агыи чымы чүгө доктулаанда бээр, колхозтарда туруп турар практика кедээ ажил-агыи продуктуларын бүдүрерин өстүреринге илгени четпес берип турар болгаш нинтинин ажил-агыин хөгжүдүреринге колхозчуларын материалдык соңуургалын улам ылай бедилеринин оругаларына дүшпейн турар.

Хей-хей колхозтар нинтинин ажил-агыинга ажилдатынган бүгү күш-хүннерин-ге авансыларын колхозчуларга ай санында берип турар оругалар хуваарын оң депшилагелин системанын ажилдап турар. Колхозчуларга авансылар бээр-биле кол-хозтар шийчилгелдиг акша болгаш аш-чөм фондустарын тургузуп турар.

Колхозчуларга ай санында аванс бээр колхозтарга күш-ажылдын бүдүрүткү-лүүн бедилеринге чугула илг болур, күш-хүннүн ролон бедидер болгаш нинти-нин ажил-агыин хөгжүдүреринге колхозчуларын соңуургалын бедидер.

Колхозчуларын күш-ажылын немелде төлөвиринин агы туруп турар чур-умн өдө бөөрүнүн эргежон чугулазынын база өйү келген. Ам, колхозтар боттары нинти күрүенин болгаш нинти колхозтун эрге-ажыктарын барымдаааш, боттары-нын ажил-агыинин хөгжүдүрерин планнап турар үдө, немелде төлөвиринин агы туруп турар чуруму колхозтарын инициативанын моондактап турар болгаш кайы-бир адыра планнын даалгаларын ажыр күсөдип, ак-сеткилдиг ажилдап турар колхозчуларын деткип шийнаарына дөгүм кылбайн турар, ол чуруму бээр бээр немелде төлөвирин бээр колхоз бүдүрүткү бүдүрүлгөсүнүн деңгээлин болгаш онзагы байдалдарын барымдаааш, областын, крайнын болгаш республиканын бүгү кол-хозтарынга планын ажыр күсөткени дээр бир дөмөй хемчээдерге доктаатынп турган.

Амгы үдө, колхоз бүдүрүлгөсүнүн бүгү адыралын шийтирлг көдүреринге эргежон чугула байдалар тургустунган, колхозтар организастаазы-биле быжыккан болгаш коллективтиг ажил-агыин чорударын четчир дуржулгазын мөөнөп ал-

ган үдө мурнуна сүмелетинген чурумун болгаш немелде төлөвирлерин тыпсыры-нын хемчээлдеринин эргежон чугулазын дүшкен деп СЭКП ТК болгаш ССРЭ-нин Ми-нистрлер Чөвүлели санап тур. Кедээ ажил-агыи продукциянын бүдүрерин көвүдээни болгаш колхозтарын оругалыг болурунун беденин-биле колхозчуларын күш-ажы-лынын кол төлөвир хемчээл чокка өзүп турар, ичтангаш немелде төлөвир эки ажил-дээр макта-шанналы деткиренин хеври болган турар ужурап.

Колхоз болу бүгү-ле бар аргаларын долгуу-биле ажилгаарын барымдаааш тур-гаш, колхоз бүдүрүлгөсүн планнап, база күлөп алдынган планын бээр мал ажи-лында болгаш ажил-агыинин эске-даа адыралында ажилдап турар болгаш бригадаларга (звеноларга), колхозчуларга онзагалы доктаатып турар үдө, план-наашкынын чаа чурумунун үзүндө күш-ажылдын немелде төлөвирин болза, боттарынын онзагаларын денгээлин бедитишпаан, чогаалыкы инициативаны изеретишпаан база колхоз бүдүрүлгөсүн бүгү-ле мурнакч болгаш депшилагели чүдүрерин негептетишпаан, колхозтун күлөп алган планын онзагаларын ажыр күсөдип база боттарынын ажи ажилы-биле кедээ ажил-агыинин немелде про-дукциянын тургузуп турар колхозчуларга, тускай эртемнигерге болгаш МТС-теринин трактор бригадаларын ажилчыларынга тымыскан турар ужурап.

Кедээ ажил-агыи культуларын дүжүтүүн болгаш мал ажилынин продуктуларын планнарын ажыр күсөткени дээр бригадаларын (звеноларын), колхозчуларын, МТС-терин трактор бригадаларын ажилдакчыларын, тускай эртемнигерин болгаш колхозтарын үдүртүкү составын күш-ажылын немелде төлөвирин колхозчуларын нинти хураалдарына доктааткан болгаш бады-лаан турарын СЭКП ТК болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели эи-не шын деп са-лап тур. Немелде төлөвирин тыпсырынын хемчээлин тодарайт турар үдө хову, мал ажилдарына болгаш кедээ ажил-агыинин эске-даа адыралында бригадалар (звенолар) чедип алган бүдүрүлгө деңгээлин өөрөйп көөрт, оон-биле кады колхоз бүдүрүлгөсүн бүгү-ле адыралында ажилдап турар колхозчуларын мактап-шан-наарын принципни барык-ла дең черге сагыры эргежон чугула.

СЭКП ТК-нын болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин доктаатыны болза:

Нинтинин ажил-агыин хөгжүдүреринге колхозчуларын материалдык соңуур-галын улам ылай бедидер оругалар-биле, нинти хураалдарын шийтирерин бээр нинтинин ажил-агыинин бүгү-ле адыралында херек кырында алдынган акша оругаларын 25-тен эвөш эвес хууун база кедээ ажил-агыи продукциянын контрактациянын, сагарын болгаш ылазыла дузаарын бээр авансылар хевирлп алыр акша күштеринин 50-ден эвөш эвес хууун чил дүргүзүндө колхозчуларга ай санында күш-хүннеринге авансылап бээр колхозтарга сүмелээр.

Колхозтарын негеделин бээр, кирген бүгү оругаларын 25 хууун база продукция контрактациянын, сагарын болгаш ылазыла дузаалганын талазы-биле авансылар кылдыр алдынган акша-херектеринин 50 хууун тускай аграр санче шийтирерин Курбанкыга дааскан, ол агар санча акшаны колхозтар баштар черлери колхозчуларга авансылар бээринге болгаш күш-хүннеринин талазы-биле дуваалдарга чүгө чарыгдан болур.

1956 чылдан эгелээр колхозтарга оларын негеделин бээр ылазыла ду-жаалдарын чуруму-биле күрүнеге дузаар тараанын, тарымал тооруктун болгаш эске-даа үстүт культуларын, картофельдин, ногааларын болгаш эйттиг өртөөнүн 50 хууун хемчээлдиг акша авансынын тыпсырын Бетелгелер министрство-зунга, ССРЭ-нин Эвт болгаш сүт продуктулар үлетпүрүнүн министрство-зунга, ССРЭ-нин Аш-чөм бараанар үлетпүрүнүн министрство-зунга болгаш Центросоюз-ка СЭКП ТК болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели күлөткен.

Айыттылган оругаларга чогуур чээлин ССРЭ-нин Курбанкыма бетелгел ор-ганизацияларына тыпсыр күлөтгелгел.

Үстүдө айыттылган продуктуларын бетелгелер талазы-биле авансыларын кол-хозтарга бээринин чурумун дугайында инструкциянын соңуургалдыг министр-ствоаларын болгаш ведомстволарын киржилгелер-биле ажилдап кылдырн база ай хуусаада бадмаларын ССРЭ-нин Кедээ ажил-агыи министрство-зунга болгаш ССРЭ-нин Курбанкыма дааскан.

Капитал салымшыкынарын талазы-биле узун хуусаалыг чээлилерин колхоз-тар бирги ээгелгелдиг чуруму-биле нинти акша оругаларында төлөвир, ону ху-ваашпас фондустарын күсөдип биле чорутууган төлөвирлерге кириштирер СЭКП ТК-нын болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин доктаатында көдүргөн.

Колхозчуларын нинти хураалдарын шийтирерин бээр мал каааларын болгаш эске-даа бажан-балат база туудулар туларынга, а ол ышкаш хей чылдыг олуртугалар тарып олуртууга болгаш өстүреринге чарыгатынган күш-хүнне-ринге акша төлөвирин бадмалыгын оругалар-чарыла сметаын бээр хуваашпас акша фондустарын күсөдип кириштирерин колхозтарга сүмелээр.

Бүгү-ле бар курааларын долгуу-биле ажилгаарын барымдаааш, колхоз-тарын ажилдап кылганы болгаш бадмаланы кедээ ажил-агыи культуларын дүжүтүүн болгаш мал ажилынин продуктуларын планнарын ажыр күсөткени дээр бригадаларга (звеноларга), мал ажилында ажилдап турар колхозчуларга, МТС-терин трактор бригадаларын ажилдакчыларынга, тускай эртемнигерге болгаш колхозтарын үдүртүкү составына немелде натура болгаш акша төлө-вирин тыпсырынын чурумун болгаш хемчээлин боттары доктаатып алырын колхоз-тарга СЭКП ТК болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели сүмелээр.

нин тургузушкунун калбарыр дээр демиселде Коммунистг партияны сырй каттыштырарына РК(б)П-нын X съезди-зи уугу ролду ойноа.

Партияга уугу илетеринин профви-ледеринин дугайында партияга дөгөн дискуссиянын түнөөдөрүн съезде кылган болгаш коммунисттик шлоазы болур, ажилдын агындын миллион-миллион масалары-биле партияны хы-рылаштырар кол чүүл болур профви-ледеринин ролунун болгаш оругаларын тургузарына дугайында ленинч платформа күлөп алдынган.

Съездинин мурнуна-даа, съезде-даа Ленин партиянын чангыс эвинин дугай-ында айтырынын талазы-биле троцки-стерге, «ажылчын оппозицияныга» «де-мократтыг центристтерге» уугу элпеш чок шийтирлг демиселжип турган. Партияга уугу ол-ла бүгү бөлүстөрүн ажил-чорудулаш болза, шийинде Совет күр-үнеде Коммунистг партиянын үдүртүкү ролунга уугу, пролетар диктатуразын дөдө принциптерин бээр ажилдын агы биле ажилчын тараачыларын эвилелдине уугу уланган-дыр деп Ленин көргөткөн.

Фракцияга уугу партиянын чангыс эви дээр эи-не шийтирлг демиселжип эрге-жон чугулазын В. И. Ленин айтпн тур-ган, чүгө дөргө, партиянын ол чангыс эвин бичи чегенчиг-даа коомшыр болза, бистин чуртка капиталистг тургузугу катап тургузарын ораалажып турар даш-тыктын болгаш иштинин дайынна-рынга шуут дузаалы ол болур турган. Пролетарж партиянын иштинге сагыла-чурумун болгаш эи-не сырй каттышкан болур чорук оон күжүнүн болгаш күчү-шдалынын дөгү ол деп Ленин көрүп тур-ган.

РК(б)П-нын онгу съездин «Партиянын чангыс эвинин дугайында» сурагыл ле-нинч резолюциянын күлөп алган, пар-тияж хураалын чангыс эви болгаш сырй каттышкан чорук хандарынын, партияж шынчын сагыла-чурумун бот-тандырынын, партиянын иштинге де-мо-

Тыва областың ажилчы чокнары СЭКП-нин XX съездинин материалдарын таныжып турар

СҮТ СААЛДАЗЫН УЛАМ БЕДИДЕР

САМАГАЛАЙ. (Бистин көрр.). Тес-Хем районун Калинин атыг кедээ ажил-агыи артелдин сүт-бараан фермазынын ажил-дакчылары кышкы үдө сүт саалдазын бедидер талазы-биле алган хулаалгезин чедикшикниг боттандырып турар.

Саар инектерин кышкы ажаалга хем-ерилгезин эки таарыштырганынын түн-нелинде эртен чылдың октябрь 1-ден бо чылдың март 1-ге чедир фермага нинти-биле 25590 литр сүт сагдынган ийикке, азы эртен ажил-агыи чылдың ол-ла үзүнгө дөмөйлөргө, сүт саалдазы бир чартык катап беден.

Ферманын саанчыларында кышкы саа-дага бедик көргүзүлгөсүн чедип ап тур-лар хей. Эп Хавакан сүт саалдазынын сезону эгелөөдөн бээр болууга быжылаан 7 инектеринин нинти-биле 3038 литр азы инек бүртүндө 434 литр сүт сагган. Ол ышкаш эп Суванчал 7 инектен 2432 литр, эп Шожук 6 инектен 1618 литр сүт сагганар. Эштер Долума биле Бусекама боттарына быжылаан инектеринин чам-дызында хулаа ортума-биле 10—12 литр сүтү саап туралар.

Колхозтун инектери бызаалап турар. Ам

52 инек төрөөн, оларын 50-нин бызаала-рында чарып сагган. Бызааларында чар-ып сагган инектер хулаа ортума-биле 5—7 литр сүтү берип турар.

СЭКП-нин XX съездинин материалда-рын колхозтун фермаларында болгаш бри-гадаларында ханын-биле өөрөйп, 1956 ажил-агыи чылдында салдынган оругалар-ларын хуусаа бетинге күсөдип дээр со-циалистг чарыштын чаа хулаалгезин ап турар.

Эп Маскыр-Хөвүн эргелектилгел сүт-бараан фермазынын ажилдакчылары инек бүртүндө 900 литр сүт саарын күлөөн. Ол болза планга көдүргөнгөндө 300 литр сүт хей болур.

Ферманын ажилдакчылары маддыг чаш төгүн чылгыг кажаалар-биле хандырар дээр, боттары туудуг ажилын чорутуп туралар. Бо чылган төртүтүр бызаалар-га 4 чылгыг кажааларын туудуп бетелгел.

Колхозта партия организастык ажил-агыи материалдарын колхозчуларга хан-зы-биле таныштырбышаан, социалистг чарыштын организастап туралар.

3. САГААЧЫ.

Күш-ажылчы көдүрүлүшкүн

СУТ-АКШЫ. (Телефон-биле). СЭКП-нин XX съездинин шийтирлерин Сүт-Хөл районун ажилчы чокнары бүгү совет уугу-биле бир дөмөй сеткил ханымын-ныг, күш-ажылчы уугу көдүрүлүшкүн-би-ле уктуп турар. Чагайжылыгынын ол төөгүлүг документаларын агы үдө бүгү черлерге ханы өөрөйп эгелээр.

Партиянын район комитетинде бо талазы-биле элэон организастыг хемчелерин ап чоруткан. Агитколлективтерин үдүрткү-чүларын семинары эрттирген, ам агит-аторларын чер-черде хураалдарын чору-дуп турар. Политшколаларын, кезжик партиялозанын болгаш чырымышкын бөлүмнеринин пропагандистеринин семи-нары база организастаан.

Съездинин материалдарын танышпаш районун ажилчы чокнары мурнукузу-

дан каш дапкыр күженишкенин ажил-дап турар. «Станячы орук» колхозтун колхозчулар чакы тарылгага бетелгел чедикшикниг чорудуп турар. Бо чылдын туудуларына 10 муң кубометр ыяшты бетелгел, оон 6 муң кубометрин колхоз төвүндө аякка алган, сөөртүлгени масса-дыг чорудуп турар.

«Станячы орук» колхозтун малы хур кыштаган турар. Бо хүнерге чедир тө-рөөн 973 хойнун хурагаларын, 40 инек-тин бызаалары бүрүн алдынган, 189 өш-күдөн 193 анай алдынган. Инекти силос база эске-даа эки чөмөр-биле хандырп, ажаалданы экижиккенден сүт элбек болуп турар. Ол-ла инектер эртен чылдың бо айларында 150 литр сүт берген, а бо чылдын 300 литр ажил турар.

Д. ШАЛДЫГ.

Уугу сорук киришкнн

АРЫГ-БАЖЫ. (Телефон-биле). Уугу-Хем районда Маленков атыг колхозтун тарылга шөлү эртен чылдындаан 300 гектар калбарар азы бо чылдын ийи муң гектардан ажар. Чакы хову ажилында бетелгел багыт эвес организастатып турар колхозчуларын съези материал-дары танышкан хураалына илерээр. Кол-хоз баштар черинин даргазы эп Сүмбүн-нц редакцияга дынаатканы болза:

—Тараа культуларынин үзүренири чажар шийнарыга чедир шунтуу арыла-тынган, картофельдин 37 тонна үзүрени бар, ногаа болгаш эске-даа культуларга хергелээр үзүренир четчир. Расада өс-түрүнгө 120 муң ирик-өдөк саважыш-тарын кылган, ону бетелгелерин тускай

эвено уламчылап турар. Септелгелер ба-рые доозулган.

Совет Эвилелин Коммунистг пар-тиянын XX съездинин шийтирлерин таныжар хураалдар колхозтун бүгү ажил-улаштарында улам кабарын турар. Сүт-бараан фермаларына бо хүнерге че-дир төрөөн 50 инектерин шунтуу хай-дактап саарына өөрөйп алган. Бо чыл-дын февралда эртен чылдын ол үзүн-дө 75 хуу хей сүтү саап алган. Ол ыш-каш колхозтун туудуг бригадалында күш-ажылдын бүдүрүчүлүг мурнукузу-дан беден. Бетелгелерин 1500 кубометр туудуг ыяшкында чүгө сөөлгү хүнерде бери 75 кубометрин колхоз төвүндө э-кеп алган.

Бедик көргүзүлгөсү дээр

Бай-Тайга районун Сталин атыг колхозунун кежигүнери Воронев област кедээ ажил-агыи ажилдакчыларын кийгирын болгаш партиянын XX съез-динин шийтирлерин чангыс эи-сеткил-биле күлөп алганар. Адыгын 5 чыл планынын баштайгы чыл 1956 ажил-агыи чылдын оругаларын күсөдип дээр бедиткен күлөлгелерин колхозчулар алганар. Илангыя чакы тарылганын бу-

гү бетелгелер кыска хуусаа доозар, тарылганын нинти шөлүн 12 хуу калбарыр, 150 гектар кур болгаш ку-руккан черлерин ажилдап болгаш гек-тар чер бүртүндө 14 центнер дүжүтү алыр оругалыны сагалганар.

Малдан алыр продуктуну көвүдөйп со-рулга-биле чылда бир инектен-не 600 литр сүтү саап алыры планга көдүргөн.

Д. ВЕЧЕР.

Коммунистг партиянын төөгүзүнгө чугула үе

(РК(б)П-нын X съездинин ажиттыниан хүнүндө бээр 35 чылына)

В. И. Ленинн уудурулазы-биле ажил-дап эркен, РК(б)П-нын ол дугаар съезди-ни СЭКП төөгүзүнгө, партияж хүрөө-ленин чангыс эвин быжылаар дээр, ажилчы чоңуң калбак массалары-биле харылзааларын күштөдирер дээр, со-циализмн тургузары дээр партиянын демиселдин төөгүзүнгө аажок уугу ужу-рузаыг болган.

В. И. Ленин съездин ажилда чүгө чугаалаан болгаш съезде чугаалажыр кол-көз айтырыларын талазы-биле: РК(б)П-нын ТК-нын политиктиг ажил-чорудулазын дугайында өткеттү; кедээ ажил-агыи продуктуларын хамааты дай-нын үзүндө тараачылардан хавырп ал турган чорукту аш-чөм үндүрү-биле солур дугайында, партиянын чангыс эвинин болгаш анаар-синдикалистг чылгылыштын дугайында илетелдерин кылган. Профвеледеринин дугайында, отулар чүдөдөр айтырынын дугайында болгаш съездин хаара Ленин база өсөп ол чүгө чугаалаан. Съездин оң чугула-чугула шийтирлеринин төлөвлөдөрүн Ленин ажилдап кылган.

Партиянын X съездин амык совет республиканын даштык болгаш иштин кылдыла даа аар-берге турда болуп эр-кен.

Дөрт чыл дүргүзүндө империалистг дайынга, үш чыл хургузунда хамааты дайынга чурттуу бүгү ажил-агыи сан-дарап хооругурап турган.

1920 чылда чурттуу уугу-уугу үлетпүр бүдүрүлгөсүн продукциянын дайы мур-нуун деңгээлинде 7 катап эвөш турган. Дайы мурнуун деңгээлинге боодагар шой эвилдирлгез чүгө 2,4 хуу, кал

эвилдирлгез—4 хуу, хөмүр даш тын-жы—28 хуу, демір орук транспорту-нун чык эрилдес—23 хуу болуп тур-ган. Ол үдө кедээ ажил-агыи кедергей берге байдалга турган. Кедээ ажил-агыи-нин бүгү продукция дашы мурнуун деңгээли-биле алдыга чүгө 50 хуу тур-ган.

Дайыннын чылдарында чурттуу чоңу чедикс аар-берге байдал-биле этежи-п, шыдажып турган болза, дайын доосту-ч турар үдө чоң ол аар-берге байдал-дан үерин негеп келген. Илангыя тараачы-нар шериг коммунисттин калың-шынын политиказына таарымас чорун илер-дип келген. Ол чорук ажилдын агы биле тараачыларын эвилелдине өптөрөшкн-ин болдуруп, пролетар диктатуразына айымдык байдалды тургуза бээр хире апарган.

Ажилчы чоңун дайыннары совет эр-ге-чагыргага уугу боттарынын хоралыг оругаларына бо аар-берге байдалы ажил-дап турганар. Ак-гвардейлер болгаш эсерлер Украинна, Сибирге, Ортааки Азияга, Соңгу Кавказга совет эрге-чыг-рага уугу кулактарын үймөкни ор-ганизастаанар. Хамааты дайыннын чылда-рында ажилчы агы биле ажилчы тара-ачыларын дайынчын политиктиг эвилел-ни тургустунган. Хамааты дайыннын доозу-ланы болгаш тайбын тургузушкуче шийчээл-биле коомшыр ажилдын агы-нын болгаш тараачыларын эвилелди-нин чаа хевирин ажилдап чогаалыр пар-тиядан негетинип турган. Ол чаа хевирин уугу Ленин ажилдап чогааткан. Чаа эво-люмистг политиктиг айтырыларын

ажылдап тургаш, Ленин кедээ байдалды, тараачыларын чагааларын ханы өөр-нүн көрүп, олар-биле хей улаа беседалар чорудуп турган. Кедээ ажил-агыи про-дуктуларын хавырп ап турган чорукту аш-чөм үндүрү-биле солур дугайында партиянын X съездинге болуңч илет-келгени Ленин ажилдын агындын болгаш ажилчы тараачыларын эвилелдин экономикаж үндөшнөрин быжылаар арга-биле социализмн фундаментиин тургузарына уланган чаа экономикаж политикаже шийчиринин эргежон чугу-лазын Ленин үндөшкөн.

Партиянын ол дугаар хураалы Ленинн саналын бээр пролетарстан аш-чөм үндүрү-биле солур дугайында, (ЧЭП-че) чаа экономика политикаже шийчир дугайында төөгүлүг шийтирер күлөп алган. Ол болза, партиянын по-литиказын аш-чөм өргөдөп болган, ол эргелде Ленинн шийларангай чорук болгаш чүвени ырааткан өт-түр көөр чорук, калың-даа нарын берге үдө айтырынын шын шийтирер оон тынар чорук демиселдиг орулга-бодал-газын тодарайт, бурунгаар шимчээшкн-ин шын оруктарын айтыр чорук өлсөйт көзүлгөн. Чаа эконо политикаже капи-тализмден социализмге шийчирлгенин үе-синде пролетар күрүвезинин карачылы-шын политиказын турган. Ол политика уугу массаларын амыдыралын эрге-ажыктарын, бистин чуртка социализмн тургузарын хойдуларын харылап турган.

Хөй-ниитинин өнчүзүнүн камгалалын күштелдирер

Күрүненин болгаш хөй-ниитинин социалисттик өнчүзүнүн камгалалын күштелдирер, оорлар болгаш самчыгдалчылар биле шыгыгы демсескери ниитинин херээ болур.

Ындыг турбуже социалисттик өнчүзүн камгалалына сатыш салыш чорук өвүр районун чамды ажил-агый болгаш албан черлеринин ууртукчуларын бар. Район баштаар черинин кадрлар-биле ажилды багыт тургусканын, салык ажилына хынаытмаан кижилер кирип, дыка хөй түнүг өрө-самчыгдалыш кылып, кооперацияга улуг когаралды чедирип турар.

Районун чокта чаа болуп эрткен өчтөй-сонгулалды хураалыга уластан амыр 300 муң ажит рубльдин өрөс үндүр би-жигиненин илерөөн.

Кооперативтин хөргөткөн оорлоп-самчыгдал тургуннар сөзүгү үедө районун бухгалтерия ашпаарына база турган. Районун улуг бухгалтерия турган Намыс-оол 8000 рубльди, бухгалтер турган Бачурин 7000 рубльди самчыгдалыш шийтиргенер.

Районун ууртукчулары кижилер-биле өрө-дугурулга чаралар оларнын мөз-шыварын хынавай, таварышкан-на кижилерге бүтүрөп, күрүненин хөй түнүг ажил-хөргөткөн берип каар чүдүлөр бар. Мындыг чоруктар хөй-ниитинин өнчүзүн оорлоп-самчыгдалыш болунар-ла арганы хөргөткөн чорук кижилерге таарымчалык болуп турарынын фактыларын айтырып чутула. 1955 чылда район баштаар чери Кызыл-Хем мал сүрдүрери-биле Бүрүнчал, Амаккан, Кур, Болумай, Сел-чө-Сүрүн олар-биле керээ чаргаш, 5900 рубльди авансыга бергеш, 663 баш малды хүдүлөп берген.

Ук керээнин түнелде мындыг болган: район-биле керээ-дугурулга кылган кижилер өвүр биле Кызыл аразына үргүчүл аргалап, 9 баш хөй, өшкүзү өзүрүп чиген, 7 чыгы малды болгаш 3 инеити саткан. Ичингаш, олар районта 14.827 рубльдин когаралды чедирген.

Районун керээ чаргаш, мал сүрдүрүп турган кижилеринин чамдык хөй-ниитинин ажитыг күш-ажылдыг киришпей турган болгаш чамдыктары мурнуна херек ууртунда шийтирер чораш кижилер болганы сука илерөөн. Самчыгдалчылар-га шыгыгы харыскага оонаштыртылган болза-даа, оларнын хөргөткөн чок болган.

Садыгжыларын солчурун соксадыр

Чөөн-Хемчик районунун баштаар чери бараан саарылаанын планын күсөдиринге чамдык чедикшилерин чедип алза-даа кадрлар-биле ажилды аякка талашы-биле шүлөп ажилдап турар.

Материалдыг үнелгил чүдүлөр харым-лаар ажилдарга кижилерин хүлөп алыр-ла район баштаар чери оларнын ажил-ни-чи мөзүзүн, ол ажил-биле таныш бе, кадыгыл деп чүвени барымдалавай турар. Садыг ажилына таныш эвес кижилерин ажилга хүлөп ал турарынын ужу-ру-биле өрө-самчыгдал кылар чоруктар болгаш ажилдан үнөр, кирер чоруктар кө-вүлүп турар.

Бо дугайында мындыг кижилерин көр-гүзүп болур. Эрткен чылдын дугурунда Шеми магазининге 5 садыгжы алам-бүгү чылдагаанар-биле халашкан болгаш үг-ген. Ол магазинин садыгжыларын мур-нуна самчыгдал кылган шийтирер чораш Сарыглар дээрин хүлөп алган тур-ган.

Баш ай ажилдаан соонда ол 11 муң 197 рубль түнүг самчыгдалыш кылган

ужурунда районун когураалын өндирерин арганы чок болуп турар.

Ындыг турш чок кижилерге күрүненин хөргөткөн кадалады бээр, серемчилел чок чоруктан ажил-агый болгаш албан черлеринин ууртукчулары чайлаан турар ужурул.

Чамдык ууртукчуларын талашындан күрүненин өртөткү чүдүлөр харым-лап турар кижилерин контролдавайын турарынын фактыларын база көргүзүп болур. Чижээ району (эргелекчин Ондар, бухгал-терия Бүтөней) интернаттарга күрүненин берип турар хөй түнүг ажил-хөргөткөн чарыгдаларына кандыг-даа контроль кылбайн туралар. Оң түнелде Солчур школазынын интернатка склад эргелек-чини турган Намыс-Доржу 17000 рубль-дин, Хандайгыт чеди чыл школазынын интернатка склад эргелекчин турган Санаа 5000 рубльдин, Торгалыг чеди чыл школазынын интернатка склад эргелек-чили турган Кожбу 1200 рубльдин продуктуларын болгаш идик-хеп аймаан самчыгдалыш илерөөн. Бүрүлүг кижилер ителгеше шийтирген.

Районун кадык камгала кылдынын (эргелекчин Очур-оол, бухгалтерия Бал-кова) контроль чотун ажилдаш, ол черин ажил-агый эргелекчин турган М. Сү-ге-Майдыр 2880 рубль түнүг чөм-продук-туну, база өмкөтө черинин хеп аймаан эргелекчин турган А. Ножкина 1248 рубль түнүг идик-хеп чүдүлөр самчыг-дал чок кылганнар. Ол кижилер база-ла ителгеше туруп турар.

Районун заготовкисирбүз (эргелекчин Котельников, бухгалтерия Ермакова) мате-риал талашы-биле өртөткү кижилер-биле саважылганы чотун үнелде чорутпайн, оларнын ажилын контролдавайын турар-дын чамдык агентилер өрө-самчыгдал-ды кылып турар. Чижээ, Солчур керээ Со-ветке агентилер турган О. Сандын 1280 рубль түнүг самчыгдал кылган, үр үе иштинде чамдыктын келгени сөзүгү үе илерөөн.

Бо фактылар болза, районда ниитинин өнчүзүн оорлоп-самчыгдал чоруктарга улуг демсесиди копка чорутуруп турар-ын айтпайн турар. Социалисттик өнчүзүн камгалалын күштелдирер, оорларын болгаш самчыгдалчыларын өй-шаанда иле-дери хөй-ниитинин херээ болур.

А. АДЫГЖЫ.

ажылдан үнген. Оң соонда бо магазинге дөрт кижиге болгаш самчыгдал кыл-ган үгүлгөн. Түнелде беш садыгжы чамдык чыл дугурунда 47 муң 922 рубльди самчыгдал.

Чадаана хоорайда дежурный магазинде байдал моон дөрдөдөс. Бо мага-зинин садыгжыларын моон мурунда самчыгдал кылган ийи удаа шийтирер чораш Иларионов дээрин кирип алган. Ол шолуг үр эвес үнел иштинде садыг-лаш 5 муң хире рубльдин тугадалын үндүргөн. Казан ревизия ол магазини хынай бөөрө Иларионов өске уластан акша чегеш ук тугадалы чамчырыл-каны илерөөн.

Мындыг кижилерин хөй-биле көр-гүзүп болур. Район шугумунда самчыгдал-дарын үнүп турар чылдаганынын бирөөсү болза, өрө-самчыгдал кылган кижилерге чотун көзөмөл көрүспөй, өрөсү бүрүлүг кижилерден чотун өйү-де этидин албайн турарында.

К. ШУЛУУ.

коргунчуг эвес деп чүвени төгүлүг дур-жулга өөрдүп турар. Демселеге коргар деп чүвени, боудун шугумун чорутура чабылшышкына, бергелерин мур-нуна аткааралашкынар деп чүвени бил-бес сыйып каттышкан күш болуп турган, партия кандыг-даа сорулгаларын ботан-дырып шыдаар. Ол чорук болза, СЭКП-нин XIX болгаш XX съездинин аразында-гы үедө Коммунисттик партиянын бүгү талаалыг ажил-чорудугуна өскүзүлгөн. Партиянын кылган ажилдарын хөргө-ткөн талашы-биле, ол үнел иштинде би-тин чуртка болгаш даштыкка болгулаан болушкунунарын ужу-дузанын талашы-биле ол үе болза, — Совет Эвилелинин Коммунисттик партиянын төгүзүгү, би-тин Төрөн чуртувустун күчү-шылалы быжылгаары дөм, коммунисттик инти-ледизин тургузары дөм, бугу делегейе тай-бынын тургузары дөм партиянын дем-селинин төгүзүгү аң чутула үелерин бирдиге болган.

Ол үеки дугурунда партия Төп Коми-теди партияны амыралдык ленинчи нормаларын катат тургузарынын, мар-ксич-ленинчи политикаы чорударына үндүлгөн коллективтик ууртуктарын принциптин тугулууга чедир ботандыра-рынын талашы-биле, партияны ажилдыг шийли болгаш метоттарын сайырангай-ажилдарын талашы-биле улуг ажилды чоруткан. Төгүтүгү улус массаларын бол-гаш ийи-чангыс кижилеринин ролун мар-ксич-ленинчи билер чорутуу партияны-массаларга калып тайылбырлаар талашы-биле ТБ хемчеглерин чоруткан. Ийи чан-гыс кижилерге чүдүр чорутуу ненте-рөөшкүн болза, улус массаларын рол-лөн болгаш партияда коллективтик уур-туктарын ролон кудуладырыга чедире-ни, ажилга шыгыгы ишкенишчилерин болуруп турган хөвэр эвес, марксизм-ленинизмди өзүзүгү хоралыг болуп тур-ган ол чорукка улуг Төп Комитет ший-тирелг демсели чоруткан. Партияны түрөөленин чангыс экин быжылгаар дугайында Ленинни айтканын

СЭКП ТБ инчаар күсөткен. Партия-нын болгаш совет уластун дайынын, им-периалистерин калчаа дөмөк агентиле-Берияны болгаш оң сүзүччилерин Төп Комитет шийтирер-биле чаа шапкан, оларнын сүзүччи ажил-чорудугуна кам-хайыра чок үе шапкан. Ол болза, империалисттик агентураларын чиме-нишкениринге, Коммунисттик партия-нын ленинчи чангыс экин үрөөр дөм олар-нын планында чаа күчүгү согушкун болган.

Ол бүгү чүдүлөрүн түнелде күр-үненин, ажил-агыйнын бүгү адыралыга болгаш чурттуг нийтелил амыралдыга партиянын ууртукчузугу, чаартымы ро-лө улам өскөн, партияны хууөөленин чангыс экин дыка быжылкан. «Бистин партияныс ам казангышын-даа артык чангыс этип, Төп Комитетти долгадыр сыйып каттышкан болгаш чуртту улуг Ленинни айткан өрү-биле бүтүрелгил апар чыдар» деп XX съездине СЭКП ТБ-нын өчтө илеткелдине чутулаан турар.

Партиянын XIX съездинин сөзүндө партиянын болгаш чурттуг мурнуна ту-руп келген нарын болгаш харымсалыг сорулгаларын мурнуна Төп Комитет чо-гуур бедикке турганын, партия, күрүнө болгаш ажил-агый тургузуушкунун өйү келген айтырларын шын ший-тирелг турганын, чурту ленинчи орук-биле бүтүрелгил болгаш быжыг чорутуу белгенин ТБ-нын өчтөдүнүн талашы-биле СЭКП-нин XX съездинин резолюцияны-да айтпайн турар.

Партиянын идея-политиктиг болгаш ор-ганизацтиг өвүр турар чангыс экин болза, бүгү совет нийтелил бузулбас мораль-политиктиг чангыс экин үнөр дөм, марксизм-ленинизмди бүтүп тилеп тур-гаш өөрдөгиле Коммунисттик партия-нын шыгыгы болур. Коммунизмди долу тилгеленин сүүрү болза, бистин пар-тияныстык бузулбас чангыс экин, пар-тия биле бүгү совет уластун чангыс эки-тиг болуу турарында болур.

Т. ТАРЖА.

МТС-ТЕРДЕ ТРАНТОРЛАР СЕПТЕЛГЕЗИ-НИН (КУСКУ, КЫШКЫ ПЛАНА УДУР) ЧОРУП ТУРАРЫНЫН МЕДЗЗИИ

(1956 чылдын март 10-да хуу-биле)

Бай-Хаак	108,7
Чадаана	108,6
Бин-Хем	105,6
Шагаан-Арыг	104,0
Сүт-Хөл	103,4
Чаа-Хөл	100,0
Бай-Тайга	100,0
Кызыл-Мажалык	92,3
Кызыл	92,3
Сарыг-Сеп	91,5
Балгазын	91,3
Тес-Хем	88,8

Фермага концерт

Областын культура эргелекчинин кон-церт-эстрад бөзүзүн артистери Танды районун «Кызыл партизан» колхозун Кара-Чыраада хөй фермазына концерт көргүскөн.

Артистери фермада ажилдап турар колхозчулар чылым-биле уткан болгаш концертти көчүг сонугуруп көргөннөр. Оң-биле кады олар областын национал ший театрынын артистери чүгө район-нар, колхозчу суурлар тыгериине ойнал кабайн фермаларга, малчылар ортууна-га солун өвнөзүн көргүзүп келирин олар дилгирлер.

Концерт-эстрад бөзүзүн артистери өске-даа колхозтарга, ылангыя фермалар-га өвнүн көргүзүр дөм ажилын үргүзү-лөп турар.

А. ТУГУР-ООЛ.

Септелге эгелзэн

Кызыл районун Сесерлит школазынын башкылар коллектив ала-не комитеди-биле кады школазын септелгезин өөрдө-гө чылымны ийги чартында эгелз чорударын шийтирелген. Ол сорулгага хамаарыштыр хөргөткөн турат мате-риалдарын баш бурунгаар белеткеп эгел-зэн.

Оң түнелде бо чылдын январь, февраль айларын дугурунда чамдык ажилдар кылдыган. Чүд дөргө, школа-нын эрти кышкыны дүжүрөш, ону бү-рүн чаартып кылган. Башкылар чурттар-га үш бажыг кышкыларын. Школада тускай казаныр черин тургускан. Ында ажилдап турар бызачылар школазын уурмек хөргөткөн болгаш чаа чүд-дери кылып турар.

Ол ажилга бызачылардан эштер Бу-нецов, Харитонов, Алексеев, Колубков олар кышмаккай ажилдааннар. Ол кышмак районун талашындан септелгеге хөргө-ткөн кады болгаш өскөдөр-даа чотун үе-инде хандыганы улуг дузаны чедирген.

А. НӨК-ООЛ.

Часка белеткед багай

Часкы тарымалын белеткед чотун үе-инде организастыг чорудары чутула турбуже, Улуг-Хем районун «Партиянын XIX съездин» колхоз ама чедир ажил чорутуулан. Тарымла шадеринге дөбөрөнө төгөрүн, хар бөдери болгаш хөвү тур-лагарынын септелгезин чорутуулан. Көзө ажил-агыйнын чөпсөк-хөргөткөн эр-тен чылым тараа, ситен ажааган ховулар-да кагылашкан хөвөр, оларны септээр ха-маан чок, харын белүт безин албаан. Эр-тен чылым бригадаларга чорутуулан 114 илгирлерден чүгө 46 илгир дедир дузаа-тылган, элзөн хөй андазыннар болгаш тергелер шүт чигген.

Колхоз ама чедир тараа культура-ларын үрзенинтерин белеткеп албаан, бар үрзенинтерин ажаап албааны-биле күш дөйлөп турар. Тарымла шадеринин буга дөбөрөнө өскө, доврак төктүмзөн. Та-рымлага кирер тырттар күштерин белет-кезген, ажил айттарын тускай азыралда тургускан.

Часкы тарымлага белеткед кыска хуузада коозар дөм колхозта агроном эш Кострилова болгаш хөвү бригадирлери эштер Давалор, Шийит-оол олар күжө-нишкенин ажилдары чутула.

Т. НОГГАР.

Харыскага чок чорукту болдурбас

Тес-Хем районун Ленин аттыг колхо-зунун бызаа ажаагынын Шанды-оол онза харымсалга чок ажилдаан. Мал чөмөри бар турбуже, бызааларын ол багай чөмө-риг, сүт-биле дыка чөтөс ханырып, ка-жаа алаан үргүчү кургалалай турган.

Оң ажаагында 47 бызааларын 20-и ажаада, чөмөриге болгаш сугуларын ба кыскарындан өлүн хөраан. Ниитини мал ажилына ая-сеткилдиг эвес, харын улуг когаралды чедирген Шанды-оолду кандыг-даа хөмчө албайн турары окта таарымпас.

В. ЗРЕНЧИН.

—О—

Парлатынмаан чагааларнын изи-биле

Бин-Хем районунун Халында мага-зинин эргелекчини эш А. Федоренкоун чончун негелдезинге динганыр эвес ажилдап, аргалап, хөй-ниитинин хөргө-ткөн самчыгдал турарынын дугайында көзө бижикчинин редакцияга материал келген. Хыналда чорударын Бин-Хем рай-онунун баштаар черинге редакция медэ-лзөн.

Бижикчинин айткан фактылары шын болган, эш Федоренкоу ажилдаан үн-дүргөш, сука берген деп, район баштаар черинин даргазы эш Таржа редакцияга динганын.

Т. ТАРЖА.

Төрзөн чуртка хөй сүт продуктуларын берээл!

Районнарның тус-тус колхозтарынын талазы-биле сүт саалдазынын көргүзүү

(1955 чылдын октябрь 1-ден 1956 чылдын март 1-ге чедир)

Колхозтар аттары	Килограмм-биле		1955 чылга удур 1956 чылда сат- ган сүтүн хуузу
	1955 ч.	1956 ч.	
УЛУГ-ХЕМ			
«Күш-ажылдың хостуу»	219,0	326,0	148,8
Маленков аттыг	63,0	158,7	251,9
Ленин аттыг	39,0	117,0	300,0
Киров аттыг	80,7	113,3	140,3
«Партияның XIX съездин»	22,6	110,7	489,8
Жданов аттыг	51,8	107,0	206,5
Калинин аттыг	52,6	95,4	181,3
Сталин аттыг	51,0	84,0	164,7
СҮТ-ХӨЛ			
«Сталинчы орук»	26,8	82,0	305,9
Калинин аттыг	85,6	79,4	92,7
Жданов аттыг	21,7	66,0	304,1
Сталин аттыг	49,5	46,4	93,7
Киров аттыг	21,7	38,1	175,5
ЧӨӨН-ХЕМЧИК			
«Искра»	119,7	178,9	149,4
«Коммунизмче орук»	112,9	142,0	125,7
Жданов аттыг	133,2	132,5	99,4
Сталин аттыг	109,3	122,7	112,2
«Большевик»	42,3	113,2	267,8
Ленин аттыг	123,5	99,0	80,1
«Кызыл тараачын»	43,3	96,3	222,4
«Октябрь 30 чылы»	33,7	54,0	160,2
Калинин аттыг	45,4	47,6	104,8
ТЕС-ХЕМ			
Калинин аттыг	73,2	76,7	104,7
Сталин аттыг	62,0	43,7	70,4
Ленин аттыг	21,5	40,9	190,2
ЭРЗИН			
«Кызыл сыйдыс»	74,6	93,3	125,0
«Коммунизмче орук»	23,8	57,7	242,4
«Чаа орук»	35,7	50,1	140,3
«Сталинчы орук»	49,7	44,4	89,3
БАРЫН-ХЕМЧИК			
«Комсомол 30 чылы»	87,3	125,2	143,4
«Кызыл тараачын»	67,9	93,4	137,5
«Большевик»	30,9	66,0	213,5
«Совет Тываның 5 чылы»	48,9	62,0	126,7
«Коммунизмче орук»	25,4	38,0	149,6
Ворошилов аттыг	8,7	18,1	208,0
БАЙ-ТАЙГА			
«Дөң-Терек»	40,3	38,6	95,7

Колхозтар аттары	Килограмм-биле		1955 чылга удур 1956 чылда сат- ган сүтүн хуузу
	1955 ч.	1956 ч.	
Молотов аттыг	36,5	38,1	104,3
«Тилгелге»	35,7	37,6	105,3
Сталин аттыг	24,1	34,3	142,3
«Мурнакчы»	37,2	21,3	57,7
БИИ-ХЕМ			
«Тилгелге»	334,2	351,0	105,0
«Искра»	121,4	344,0	283,3
Кочетов аттыг	292,5	331,2	113,2
«Кызыл тараачын»	153,0	304,4	198,9
Ленин аттыг	201,0	213,0	105,9
«Кызыл сыйдыс»	189,2	196,3	103,7
ТАНДЫ			
«Революцияның чалбыжы»	261	366	140,3
Калинин аттыг	100,7	177,4	176,1
«Кызыл партизан»	114,3	154,6	135,2
Жданов аттыг	122	165	135,2
Буденный аттыг	70,9	84,7	119,4
Сталин аттыг	48,5	77,2	159,1
Ленин аттыг	70,2	60,9	86,7
ЧАА-ХӨЛ			
«Тилгелге»	67,0	78,4	117,0
Ленин аттыг	56,9	69,1	121,4
Сталин аттыг	44,5	55,7	125,1
Молотов аттыг	58,8	46,4	78,9
НАА-ХЕМ			
«Кызыл тук»	221,0	322,0	145,7
Молотов аттыг	161,0	275,0	170,8
«Октябрь 14 чылы»	114,0	271,0	237,7
Ворошилов аттыг	150,0	242,0	161,3
«Тилгелге»	59,0	229,0	372,8
«Октябрь 30 чылы»	110,0	199,0	180,9
«Сталинчы орук»	91,0	189,0	207,6
«Ленинчы орук»	101,0	141,0	139,6
Хрушев аттыг	93,0	48,0	51,6
НЫЗЫЛ			
«ТАРН XII съездин»	142,2	173,2	121,8
«Черби»	113,0	160,1	141,6
«Совет Тыва»	42,6	158,6	372,3
Чалов аттыг	47,4	125,4	264,5
«Х улуг хурал»	160,0	113,5	70,9
Сталин аттыг	133,5	105,3	78,8
«Тилгелге»	88,0	76,4	201,0
«Бай-Булуң	61,7	64,7	104,6
«Баян-Хем»	90,9	49,8	54,7

ОБЛАСТЫН КОЛХОЗТАРЫНЫН ИНЕК БҮРҮЗҮНДӨН СҮТ СААЛДАЗЫНЫН ТАЛАЗЫ-БИЛЕ КӨРГҮЗҮҮ

(1955 чылдын октябрь 1-ден 1956 чылдын март 1-ге чедир)

Районнар аттары	1955 чылдын март 1-де (ки- лограмм-биле)	1956 чылдын март 1-де (ки- лограмм-биле)
Бин-Хем	201,5	298,8
Баз-Хем	111,8	179,3
Тадты	111,5	158,6
Улуг-Хем	73,6	145,6
Току	73,7	131,8
Ызыл	89,9	130,2
Чөөн-Хемчик	58,2	100,0

Районнар аттары	1955 чылдын март 1-де (ки- лограмм-биле)	1956 чылдын март 1-де (ки- лограмм-биле)
Өвүр	60,4	80,4
Барыын-Хемчик	40,7	61,4
Чаа-Хал	55,8	58,6
Эрзин	44,1	58,5
Сут-Хал	34,8	55,4
Тес-Хем	44,4	50,8
Бай-Тайга	32,3	31,8

М. К. Бондрашина Чаа-Хөл районун Булун-Терек школасынын интерна-
лында кичишкисин болуп ажыдап турар. Ол хостуг шакарында аны-бүрү
чуруктарын уран-төсөө даарангаларын кылып турар. Колхозчу урууларга
оон дааран кылыгылар конуш солуу болган. Мынчанга олар даарангалык бол-
гуну организастааш, эш Бондрашинаны ууртукчу кылып алганлар. Болгунге
чээрби беш килин жеткен.

Чурукта: колхозчу даарангалык болгунун ээлчегин кичишкисин чоруп
турары.
Фото С. Феонистовтуну.

Хоорай чурттакчылары бызааларны колхозтарга садар ужурулуг

Кызыл хоорайнын чурттакчыларынын
хуузуна барык-ла ийи муң хире инек
бар. Бир эвес инектерин эдержиген
эки организастыган турар болза, ба-
рык-ла 1800 баш бызаалары олардан
ап болур. Ийи муң талзое, хоорайнын мал
ажылынын эштегени эдержиле пунту-
зугун ажылы чогуур үзүндө эки ор-
ганизастары негетинин турар.

Инектерин эдержилеин болгаш бы-
заалашкынын чеп чорудары-биле чеге-
лештир чаш бызааларны хорамчага тава-
рыштырбай сайгар дугайында айтыр-
гы көдүрүп турар. Бир-төө кижилерин
хуузуна инектери болганда, олардан
түтүнгөн чаш бызааларны эелери та кан-
чалын-чогуун деп болза болза шын
эвес болур ийи.

Чурттакчылар төрөөн инектерин чаш
бызааларын үр болбаанда-ла өстүрүп алыр
таварыштыгыра фактылары чык бүрдө
эвөш эвес. Мынганга чамык чурттакчы-
лар төрөөн инектерин бызааларын чаш-
гыт-ла өстүрүп албайн, колхозтарга
салып сайгарбайн, ажыт кирип турар
чүгү бар. Мен болгуну инектерин бир
бызаалын болгаш өстүрүп, ийини Кызыл
районун «Черби» колхозуна береш.

Н. ИВАНОВ,

Мал ажылынын эштегенин кечигүү.

Колхозтар автомашиналарын камныг болур ужурулуг

Коммунисттик партия болгаш Совет чазак
Тыва област колхозтарынын организаст
ажы-агынын быжыктыр дугайында
хүн-бүрү улуг кичеңгейин салып келген.
Областын колхозтары күрүндө чык-бүрү-
де улуг дууламчыны ап турар. Олардын
аразында чык өсүртүр автомашиналар ды-
ка хей.

Чижээ, Өвүр районун колхозтары шү-
тү машиналыг болгаш чамык колхозтар-
нын автомашиналары 5 четкен. Автома-
шиналар колхозтарын ажы-агынын
үчөп четкен ула, болду ошол турар.

Колхозтар чык өсүртүргө эң хей
кезип автомашиналар ошол турар.
Мынчага чамык колхозтар боттары-
нын салып алган автомашиналарын чоп
ажы-агайын, оларга хайгаара чок болуп
турар фактылар бар. Районун колхозтар
нын баштаар черлери автомашиналарын
башын элдер талзы-биле боттарынын
чолзаачыларына негеле чок болуп, олар-
нын ажылына шынтыг контролу бол-
гаш үчүтү тургусаан.

Колхозтарнын чолзаачылары автома-
шина-биле чорутууну кудумчу чоруту-
нуп, экири чоруп турар фактылар бар.
Чолзаачылар автомашинаны элдеринин
техникти чорутуун сагыбайн турар. Бо
бүтүгүн түнелде районун колхозтары-
нын автомашиналары чогуур хуусаанын
бетине үрөйп, сандан үнөр чорук сөөгү
үдө көдүдөн.

Автомашиналарнын оруун экижидер

Автомашиналарнын сат чокка манна-
рынга эки орустар улуг ужу-дуулам.
Орустарын байдалын чыдык кайы-да
төлерине эки шынарыг тургузарыг
ажы-агыларын ишпейинден дык
лаааржыр.

Болгуну ол улуг ролун Чөөн-Хөмчү
районун орук кидиз чедир үнелвейн,
районда автомашина оруктарын экижи-
ринче онза кичеңгей салбайн турар. Рай-
онун девискаринде бар көвүртүлгө
септелери болгаш чазуртталары оо-
жум темп-биле чоруп турар.

Чижээ, Чааана көвүртүүнү тудууш-
куну өртөн чыдык өтөндө-ле эгезон
болгаш ажга чедир дооулаан. Мынчага
ол болгаш өске-да көвүртүлгө кылып
турарынын шынары багай. Көвүртүлгө
ныштары быжыгатынмаан, доора калба
кызы болгаш кыдыларын камгала
чот.

Районун орук кидиз колхозтар а-
зында автомашиналар оруун экижидер.

че кичеңгей салбастан. Чижээ, «Комму-
нисттик партия» колхоз-биле Чааана хоорай-
нын аразында орук багай. Мында Куу-Тей
деп тейи эки автомашиналар беш хей
бешинин чарыдап турган арай боорда
ажып турар. Бо оруктар чорутуу мала-
ны кышкы үдө онза берге.

Бо тейи ооп эрте бээр орукту кылып
ап болур арга районун орук кидизинде
болгаш «Коммунисттик партия», Жданов
аттыг колхозтар бар. Мынчага-да ады
үгөн черлер ол дугайында сакшып
турарын бар арга боттук чүгү кылдыр
бүтпейн турар. Районун орук кидизин
районун девискаринде оруктарын үле-
герлиг тургузар талзы-биле үрө-түнел-
диг хемчеглери ала чогуур.

Оруктарын болгаш көвүртүлгө септе-
ринге лааарышкан колхозтар болгаш ко-
до Советтер ишпейин киржи, олче бот-
тарын бар аргаларын болгаш күштерин
жөөнээр ужурут.

М. ООЛЧУКНАЯ,

РЕДАКЦИЯНЫН АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин куумчузу, бажы № 3 ТЕЛЕФОНАРИ: редакторун 3—62, редакторун ораакчынын, ишти информация кидизинин — 3—88, харыскалыг
секретарыны 4—98, партияны амыдыра, пропаганда, үлету

Англиянын Ортаагы Чөөн чүкте политиказынын дугайында общиналар палатазында санал-оналдар Англиянын улустарына «каржы уржуктарын» дугайын Иден чугаалап турар

ЛОНДОН. Лейбористтик оппозициянын не-
гелдизин бугаар Англиянын Ортаагы Чөөн
чүкте политиказын общиналар палатазын-
да чугаалажып эгезон. Чугаалажып ке-
рүтүшкүнүн дорт чыдаганы болза, англи
генерал Глаббты Араб легиону команд-
лакчызы албан дужаалдан дүжүргөни бо-
луп турар. Мынчага, чүгөе Иорданияда
болушкуну чугаалажып көргөн эвес,
харын Ортаагы Чөөн чүкте болушкуну поли-
тиказынын чорудугазына Англиянын та-
варышканы бергелерин ишти чугаалажы-
кан. Даштыкы херектерин талзы-биле
күргө министр Наттинг бир дугайында
чүгө чугаалаан, оон бадтыканы болза,
«Глаббты болгаш өске-да англи офицер-
лери дүжүргөни түнелде аймы-
дыг байдал тургустунуп болур».

«Араб чурттар-биле, оларнын национал
бодалары-биле бистик харылааларымыс-
та берге үе-чаданы чурттап эршип турары-
нысты кым-да хүлээвейн барып шыа-
вас» деп Наттинг минни чугаалаан. «Ор-
таагы Чөөн чүкте калыг политиказын ан-
гли чазак мурнуку хөөр чорудар апаар»
деп министр улаштыр меделген. Бо поли-
тика болза, багда пактымынга болгаш
1950 чылдын үш талзыг декларацияны-
га үнелитинген деп ол тайыбыркан.
Мынчанга, Англиянын политиказы болза,
Ортаагы Чөөн чүктүн улустарынын эрге-
ажыктарына болгаш национал күзөл-
саруктарына чортуш хериг бөлүктөрүн
дөжүргө үнелитинген дээр билиш-
кенин Наттинг илергейн.

Ортаагы Чөөн чүк херектеринге англи
чагырмачы бөлүктөрүн эрге-ажыктын
чажыт чыдаганын көргүсүшкан, Ортаа-
гы Чөөн чүктүн нефтинин алырынын үнөр
дөжүргө Англия камгалаар бодалыг деп
Наттинг ажы-биле чартаан.

Оон чугаалжып сөөлүндө санал-онал-
дар калбарган, оларын чоруп турган үе-
линде чамык ораторлар Англиянын Ор-
таагы Чөөн чүкте политиказынын буурап
дүжүргө Совет Эвизиянын база Египет-
тин ол районда ишпейин чорутуун
түнелди кылдыр көргүсүшкан ораалыш-
кан. Нефть дөш англи-америк чордз-
леринын тургускан дүжүргөни олар ил-
реттишкан, Ортаагы Чөөн-чүкте «кады
хөдир политиказы» ажалды кылдырып
ке Англияны болгаш АКШ-ты кыйгыр-
ган. Ол районга «денежилгени» ханды-
р сорулга-биле деп чадгынышкын буга-
ар Израильга чексеп чорудуп бөөрин
лейбористтик партиянын барын үзөдиг
бөлүгүн төлөөлчилери негезонер. Оон-
биле чегерелештир, Ортаагы Чөөн чүкте
англи политиказын чедикшин чок болган
чоруп ол политика үк районун улустары-
нын эрге-ажыкына база национал күзөл-
бодаларына чөрүшкө хериг бөлүктөрүн
тургузарыг үнелитинген тургустуну-
ны-биле тайыбыркан деп чамык
лейборист депутаттар айтыкан. Ортаагы
Чөөн чүкте байдалы таарыштырарынга
Совет Эвизиянын киркиргенин эргек
чугаалажып кичеңгейин лейбористтик
партиянын ол төлөөлчилери үгандыр-
ганнар.

Лейбористтик оппозициянын удуруткучу
Гейтскал «багда пактымы Ортаагы Чөөн
чүкте чорудулган өсө» болган деп сана-
пшаан, Иорданияда болушкуну «англи
чазактын политиказынын чедикшин чок
дедиг багай чоруп херчелеш турар» деп
айтыкан. Мынчага, Гейтскал ол пак-
тынын буруу шапшаан болгаш Чүгө Ан-
глиянын ажылап турар методтарына
таарышканын ол илергейн. «Багда
пактымынга калтырарын Англиянын та-
лазында Иорданияны албадарын ораал-
жыры мелегей чорук болур. Иорданиянын
улуг Глаббты болушкуну чуртуду диктатор
деп санаан... Делегейин чок кезеңин бай-
далы ам дыка-ла өскерилген, мынчага
мзон бодалы-биле алырга, араб улустары-
нын иштиген чамык-даа колония бугу-
чуртма моон мый энтежи шыдаваар»
деп ол меделген.

Гейтскалдын айтыканы болза, «ол
районда Англия экономиказын элзөн са-
лымышканын кирир ужурут болгаш
чексептик күштерин бугу-ле черлерге тур-
гузары база чартык колония политиказы
бугу-ле черлерге чорудары албан эвес».

Оон-биле калы Гейтскалдын меделген
болза, «калдыг бир арга-биле орустары-
ны кириштирбей Ортаагы Чөөн чүктүн

айтырын шиттирбей болдунмас». Ке-
дизинде барып ол дөжге бир хевирде Ка-
тышкан Нацпартиянын хөдө-дир, а орустар
болза, Аймыл чок чорутуң Чөвүленин
кежигүнү болуп турар деп ол чугаалап.
Булганын болгаш Хрущев казан апрельде
Лондонга чедир келирге «Бракжы Чөөн
чүкте байдалы оларын-биле калы чуга-
алажып көргө чазак ажылаар» дээр-
зинге ол идеген турар.

Нефть дөш Англиянын болгаш АКШ-
тын аразында хемисеге хойбаштыр лей-
борист Гендерсон дүжүргөни илергей-
лери болгаш оларын аразында чордз-
лери эде таарыштырарын кыйгырган.

Лейборист Уорбинин меделген болза,
Иорданияда болушкуну Ортаагы Чөөн
чүктүн болгаш Англиянын чурттарынын
национал хамаарышпас чорутуун күштел-
ген күзелин дөжө болуп турар. «Док-
пактарын чайышпаан, анаа харылаар деп
болар болзууса мелегей чорук болур
ийи. Чексептик дылы-биле чугаалажыры-
нын орунга мону билип алыр үеи кел-
ген» деп ол чугаалаан.

Ортаагы Чөөн чүкте хамаарышкан бүгү-
ле айтырларга «бүрүн калы ажалды-
жырыч» Совет Эвизиянын кириштир-
ген дөжө кыйгырган. «Мону кылдырып
англи чазак бо үе чедир-ле ошалап кел-
ген. Оон орунга англи чазак үрө-түнел
чок багда пактымынга калтырар деп
шиттирлеш. Англиянын болгаш Персия-
нын багда пактымынга калтырын кирген
чоруп Совет Эвизияныг хамаарышкан өн-
чү-чөңгөдиг айт болуп турар». Бир эвес
англи чазак Ортаагы Чөөн чүкте тайы-
ны тургузарын шынап-ла күзөп турар
болза, Ортаагы Чөөн чүкте дүрүм бугаар
сонургалдары бар калды-даа улуг күрө-
н-биле ол чалып чок калы ажалдыжы
ужурут» деп Уорбин улаштып чугаалаан.

Оппозициянын өмүзөндөгөн түнел
кылдыр чөв чугаалаан лейборист Ал-
фред Робес багда пактымын шүтүмчү-
лөш. Ол пактымы Иорданияга дөжө дөш
ооралдыктын Ортаагы Чөөн чүкте
байдалы казангышкан-даа артык ай-
мылды болдурган деп ол меделген. Неф-
тиден араб чурттарынын алган оругалары
ол чурттарынын боттарына ажыла-
тылган турар ужурут деп Робес оон
ыйы чугаалаан.

Чазактын өмүзөндөгөн премьер-ми-
нстр Иден түнел кылдыр чөв чугаалаан,
оон чугаалжып лейборист каржы кый-
лар-биле хей улаа үе кирип турганнар.
Иден болушкуну чугаалжып хей кезип
Иорданияда болушкуну болгаш Изра-
иль биле араб чурттарынын аразында ха-
рылааларга хамаарышкан. «Мзон по-
литика четчи-биле билингир. Мен
багда пактымынын авторларынын бирөөн
кижи мен. Оон-биле чоругаалжып турар
болгаш ову бугу-ле байдаларга камгалап
турар мен» деп ол меделген. Иордания
хамаарыштыр чорутуун турар политика-
ны саалтага чокка тодаргайлаары болду-
мас деп Иден чугаалаан. Оон чугаалы-
биле алырга, ол дөжө чүгө айу калбон эвес,
харын Англиянын эрге-ажыктарына ха-
маарыштыр ол аймылды болуп чадаас.
Мынчага Иордания биле кезеңи үерип
Англия бодалыг турар деп ол айтыкан.

Англи чазак Ортаагы Чөөн чүкте болу-
шкуну политиказын багда пактымынга бо-
лгаш 1950 чылдын үш талзыг деклар-
цияныга «оортан Англиянын улугуна
таварыш болуп бугу-ле уржуктары-биле
кады» үнелештир турар деп Иден диги-
нан чугаалаан. Болушкуну чугаалжып Иден
мындыг өскө-биле дооскан: «Ортаагы
Чөөн чүкте чорутуун болуп күжениш-
кенин тургустуу үнелеш мын-
дыг деп санап турар бис, мынчага ур-
жуктары калды-даа болур болза оларын
экингө чедир улаштырар бис».

Иденни чугаалжып сөөлүндө «прем-
ер-министрин харымынын херектери
мындай-ла чөтенчиг болган ужурунда
«лейборист чазактын политиказына
ууур байлаалар» деп Гейтскал лейбо-
ристтерин динитиг адып чазакшы-
канын ада-биле меделген.

Чазактын политиказынын 252 бадылаат-
кынарга ууур 312 бадылааткынар-биле,
тодаргайлаарга консерваторларын бады-
лааткынары-биле чүдүлүп деп көргөн.

(СЭТА).

Совет филмнерин Ханойда үнүп турары

ХАНОЙ. ВДР-нын культура министры
Ханойнун эң улуг кино театрларынын
бирезинге Н. А. Булганин болгаш
Н. С. Хрущевтин Индияга, Бирмага бо-
лган Афганистанга чоранышкын дугайы-
нда база СЭК-нин XX съездинин ажы-
лынын дугайында документалдыг совет

кинофильмдерин хей-инти көрүлгө
организастаан. Кинофильмдерин үндүрүп
турар үеде көркүчүлөр залында динитиг
алып чазакшыкынары хей улаа чангы-
ланын турган.

(СЭТА).

Испан Мароккунда болушкунуна хамаарыштыр

ПАРИЖ. Парижтин «Монд» солунунун
дындамын бугаар алырга, Мароккунун
испан зонамыга тайбын чыскаалганын
ны болган чорук Мароккунун ийи зона-
ларынын (испан болгаш француз—Ред.)
чонуну улуг таарышпас чоруп болдур-
ган. Фес хоорайга уураалышкынын
чыскаалы болган, оон киржикчилери
Мароккунун девискаринин кезинде испан
тергиндеге удуу улаанган дозунуңу

илип үндүргөн. Национал реформа пар-
тиянын Рабатта чоруп турар төлөөлери
Испаниянын даштыкы херектер министри
болгаш Тегуанда испан дөди комиссарже
телеграмма чоруткан, ол телеграммага
Мароккода испан эрге-чагыраларын чор-
удуп турары калы-шыныг чоруктарга
уураалышкынын илереди турар.

(СЭТА).

Италия. Венециянын каналында совет туристерин селгүстөп чорутуулары.
Италиянын Публицо агентиленин фотоу.

Лейпцигтин часкы бүгү делегей ярмарказынын чедишкени

БЕРЛИН. ГДР-нин даштыкы болгаш иш-
тики-герман салымын министрствозунун
дындамын АДН агентилеи дамчыткан,
ол дындамыга болза, 1956 чылдын фев-
раль 26-дан март 8-ке чедир болуп эрткен
Лейпцигтин часкы бүгү делегей ярмарка-
зы улуг чедишкени болган деп чуга-
лап турар. Ол делегей социалисттик чурт-
тарынын кризистерден хостуг экономика-
зынын шалкын өздүгүн көргүсө кан баз-
жы-бүрү иштител болгаш экономика
системаларын чурттарынын жожа-хөлбө
догунашкынарынын болдур аргалы-
нын болгаш чугаалжып түзүлгөдиг ба-
дыткалы болган.

Ярмаркага 40 күрүндө киришкен,
анаа 68 чурттарын төлөөлчилери чо-
рааннар, оон иштинде СССР-нин, Кыдат
Улус Республикасы болгаш улус демокра-
тиянын өске-да чурттарынын чазастар

төлөөлери, а ол ишкан Финляндияны,
Египеттин, Суданнын, Индиянын болгаш
Бирманын тускай төлөөлчилери кириш-
кенер.

Герман Демократтыг Республиказын
даштыкы салыг организастаан ярмарка
үзүндө хей сангыг керээ-дугуржулгалары-
нын чарган деп дындамыга меделген тур-
рар. Баш бурунгааргы меделерин бугаал-
алырга, ол керээ-дугуржулгаларын ишти
түгү 3 миллиард 511 миллион рубль бо-
луп турар.

1956 чылдын часкы Лейпциг ярмарка-
зы болза, Барын Германиянын экономика
талзы-биле садыларын улам хей бө-
дүктөри шалтык-моонда чок ишти-гер-
ман салыгын эргежок чугаалжып минини
турар деп чүвени база катан бадтылаан
деп дындамыга оон ыйы чугаалап турар.
(СЭТА).

СУД ЗАЛЫНДАН

Самчыгдакчыларын шиткен

Чааана хоорайнын коммунал ажы-
агы кидизинде ажылап турган, 15478
рубль самчылган. И. М. Горюховтун,
Г. И. Москасинин, Е. И. Проценко-
вонун хөдө Чөөн-Хөмчү районун улус
сууз үнүп шиткен.

И. Горюхов коммунал кидизинин көз
бухгалтеринге 1954 чылдын июль айда
ажылап киреш, 1955 чылдын сентябрь
айга чедир 5687 рубль самчылган. Горю-
хов болушкуну уурутуулаа ажалдап тур-
ар кассирден хей түнүг акшыны ап, кас-
сага өткөдүн кирибей турган болгаш па-
риксакерсадан, гостиницадан, чувар ба-
жыдан кирген акшыны бзыкы кири-
бей болушта ажалдап турган.

Г. Москасин 1954 чылдан 1955 чылдын
октябрыга чедир коммунал ажы-агы
кидизинин эргекчелин ажалдап тур-
ган үзүндө 4921 рубль самчылган. По-
маскин болушкуну эрге-дуулаан ажалдап
алган, чувар бажыдан, гостиницадан,
париксакерсадан кирген акшыны болу-
шта ажалдап, ажы-агы чедирин сагы-
га кирибей турганы суд чорудулгазына
илерзон.

Е. Проценко 1953 чылда комму-
нал кидизинин кассиринге киреш, эрткен
чылдын сентябрь 24-ке чедир 3170 рубль,
чөп тургузууну участогун дакыраан
кассирден турган, 1700 рубль, шүтүгө
4870 рубль самчылган. Проценко
ажылап турган организастааларын кы-
налда чогуу ажалдап алган, кассага кир-
ген акшыны болушкуну хереглени-биле ап
турган.

Болук самчылдакчылар районун сан
органынын кыналда чогуу ажалдап ал-
ган, хоорайнын коммунал ажы-агы кид-
изинин акшыны боттарына ажалдап,
ажы-агы чедирин сандыктыг берге
байдалы таварыштыр турганнар.

ССР-нин Дөди Советин Президиуму-
нун 1947 чылдын июнь 4-теги Чармы-
нын бири чүгү-биле Горюховтун 10-чыл-
да, Москасин биле Проценко-вонун 7-чыл-
да чазастар күш-ажыг лагерине
ге хорудуп шиткен.

К. ШУЛУУ.

Редакторун ораакчызы
Т. С. ТАЛГАНЧИН.

УРГУЛУЧУНУН ШАЖЫН ЧУДУЛГЕ САГЫШЫННАРЫНЫН ДУГАЙЫНДА

Ургулчунуң шажыга чүдүл чоруп кижилер болза, чөп чиринин шын
чүрүмүн каржыны-биле хажыштып турар, эң ылангыч «улуг чүдүлгө» деп
алаар паскага чедир, (эрейлерин чазын эрттир шажыкчы найыры) чеди
неделанын дүргүндө олар эйти, а бир чамык неделяларда сүтү ажалдап
херегленип ошалап турарлар. Улуг чүдүлгенин эгезинде холушак чөм-
ден үнүп кичеңге хевиртен шилчир, а сөөлүндө-де үнүштен холуш-
как чөмө шилчир. Шах мындыг хевиртен болур эскерилде чөм хаймыдыра-
рынын органын чаз чөмүн шынарына дүргөн чангыш шыдаас, оон
түнелинде болушкуну эгезинде ижи-шөйүңү каналынын аны-бүрү адылары-
нын өйүндө шын ажалдаары будулап, төп перви системанын болгаш бүтү
мага-ботка хөдө халдап болур.

Улуг чүдүлгени сагып турар үеде хүндүс чөмөвир чөмөвирден долу үнелит
болоттук эйт айман ажалдап болбас чорутуң түнелинде, чеди неделанын
иштинде кижинин органын эң чугула азы-чөм ажалдарын албайн турар.
Органын долу үнелит белоктарын (азы дүргө амытанарын белоктарынын)
чөмдө чөк ажылашкын турары, а ол ышкан белоктарын, эе айманын
болгаш углеводтарын аразында шын негелгенин бир хонук иштинде хе-
регеленин хажыдылаа болза, калкышкын эң бергедеп баксыраарыга
чедирип болур.

Чөм айманда белоктарын чидиг эвезежикин болза, баш мээнин кар-
тынга хөдө чедир, мага-боттун камгалакчы күштерин кошпады, аны-
бүрү азыларын тыптырынга илг берип турар.

Чөм айманда долу үнелит белоктарын чөптөөр чорудуун мага-боттун
таанырынга (клеткалар бөзү) күштүг үрелешкин (көмүршкын) болур,
оон түнелинде кижини арытар, дензин эвезежир, ниити кошпашкын тыптын
келер, оон ажал кылыр арганы баксырап дөш оон-да өске.

Эң ылангыч чүдүлгө сөөлүндө болуп турар амин эртер хей чөм чир чө-
рук калкышкын хоралыг. Улуг хырынын хөдүн эртер доттурар чоруктаан са-
гыш аартып, уйгужу чорук тыптын, ажы кылыр арганы кудулаар. Хөдүн
эртер доткан хырылан чү